SİYER-İ NEBÎ

SERİ 17

HÜKÜMDARLARA MEKTUPLAR

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre "Muhammed Resûlullah" Mührü ve Kayser'e, Kisrâ'ya ve Necâşî'ye Davet

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

AK (KELANTAN)

quranscience.my

© 2026 M / 1448 H Hj Che Alim Hj Che Haron AK (Kelantan) • quranscience.my • @QuranScienceMY

Bu e-kitap Müslümanlar için ÜCRETSİZDİR — satılması yasaktır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

SİYER-İ NEBÎ

SERİ 17

HÜKÜMDARLARA MEKTUPLAR

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre "Muhammed Resûlullah" Mührü ve Kayser'e, Kisrâ'ya ve Necâşî'ye Davet

وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا كَآفَّةٗ لِّلنَّاسِ بَشِيرٗا وَنَذِيرٗا وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعۡلَمُونَ

"Biz seni bütün insanlara ancak müjdeci ve uyarıcı olarak göndermişizdir; fakat insanların çoğu bilmez."

SEBE SÛRESİ 34:28

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

quranscience.my | @QuranScienceMY

© 2026 M / 1448 H quranscience.my — ücretsiz e-kitap. Satılamaz.

TEŞEKKÜR

Hamd, Resûlünü bütün insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderen ve davetini hükümdarların saraylarına kadar ulaştıran Allah'a mahsustur. Salât ve selâm efendimiz Hz. Muhammed'in ﷺ, âilesinin ve ashâbının, özellikle de mektuplarını taşıyan elçilerinin üzerine olsun.

Bu e-kitap özellikle sevgili eşime ithaf edilmiştir,

ZAHARAH MOHD LATİF;

sevgili çocuklarıma,

MUHAMMAD HAFİZ, NOOR HAZWANİ, ABDUL HAKİM, NOOR HİDAYAH, NOR AQİLA ve **NOR ATİQAH**;

ve damatlarımla gelinlerime,

FAZİLAH, MALEK, HANİN, FAİRİZAL ve **FİRWAN**.

Siyer-i Nebî serisinin bu on yedinci kitabı Resûlullah'ın ﷺ hükümdarlara gönderdiği davet mektuplarını anlatır: "Muhammed Resûlullah" yazılı gümüş yüzük, Ebû Süfyân'ı sorguya çeken Herakleios, mektubu yırtan Kisrâ, cenaze namazı kılınan Necâşî, Mısır'daki Mukavkıs ve Arap hükümdarları. Bu bilginin 'ilmun yuntefa'u bih, yani faydalanılan bir ilim olmasını dileriz.

BU E-KİTABIN KAPAĞI HAKKINDA

Bu e-kitabın kapağında hiçbir insan veya hayvan tasvir edilmemiştir. Kapakta, **kadim bir kervan yolu** görülür; yol **bir hurma vahasından** başlar ve **birkaç yöne ayrılarak** geniş çöl düzlüğünü **şafak** vaktinde aşar. Her kol **farklı bir ufka** uzanır: kuzeyde **sisli dağlara**, **parıldayan bir sahile** ve gökyüzünün eteğinde **uzak bir şehrin kubbelerine**.

Kollara ayrılan yol, Resûlullah'ın ﷺ mektuplarını Rum, Fars, Habeşistan, Mısır ve Arap ülkelerine taşıyan elçilerinin yolculuğunu simgeler; siyer kitaplarına göre bir günde altı elçi altı yöne çıkmıştı. Hurma vahası, davetin başladığı yer olan Medine'dir. Bütün ufukları aydınlatan şafak ışığı ise şu âyeti hatırlatır: "Biz seni ancak bütün insanlara gönderdik" (Sebe' 34:28).

Alttaki lacivert şerit, **ince altın çizgilerle** çerçevelenmiş olup yazarın adının yer aldığı alandır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İÇİNDEKİLER

HÜKÜMDARLARA MEKTUPLAR — *Giriş*
1. HUDEYBİYE'DEN SONRA: DAVET KAPISI AÇILIYOR — *Siyer kitapları*
2. BÜTÜN İNSANLIĞA GÖNDERİLEN PEYGAMBER — *Sebe' 34:28; Sahîh-i Buhârî 335*
3. ÂLEMLERE RAHMET — *Enbiyâ 21:107*
4. "MUHAMMED RESÛLULLAH" YAZILI GÜMÜŞ YÜZÜK — *Sahîh-i Buhârî 65*
5. HER HÜKÜMDARA BİR MEKTUP — *Sahîh-i Müslim 1774*
6. ALTI ELÇİ, ALTI YÖN — *Şekil; siyer kitapları*
7. HERAKLEİOS VE RUMLARIN ZAFERİ — *Rûm 30:2–4; Sahîh-i Buhârî 2941*
8. EBÛ SÜFYÂN HERAKLEİOS'UN MECLİSİNDE — *Sahîh-i Buhârî 7*
9. HERAKLEİOS'UN ON SORUSU — *Sahîh-i Buhârî 7*
10. "MÜSLÜMAN OL, SELAMETE ER" — *Âl-i İmrân 3:64*
11. HERAKLEİOS VE TAHTI — *Sahîh-i Buhârî 7*
12. KİSRÂ MEKTUBU YIRTIYOR — *Sahîh-i Buhârî 4424*
13. YEMEN'DEKİ BÂZÂN VE KİSRÂ'NIN ÖLÜMÜ — *Siyer kitapları*
14. "ONDAN SONRA KİSRÂ OLMAYACAK" — *Sahîh-i Buhârî 3121*
15. NECÂŞÎ: KİMSEYE ZULMETMEYEN HÜKÜMDAR — *Mâide 5:83; siyer kitapları*
16. BİR HÜKÜMDAR İÇİN KILINAN CENAZE NAMAZI — *Sahîh-i Buhârî 1245, 3877*
17. MUKAVKIS, MISIR'IN BÜYÜĞÜ — *Siyer kitapları*
18. ARAP HÜKÜMDARLARI: GASSÂN, YEMÂME, BAHREYN VE UMMAN — *Siyer kitapları*
19. SÜMÂME B. ÜSÂL: AHLÂKLA ESİR EDİLEN LİDER — *Sahîh-i Buhârî 4372*
20. HİKMETLE DAVET ET — *Nahl 16:125; Âl-i İmrân 3:20*
21. HÜKÜMDAR MEKTUPLARININ KAYNAKLARI — *Şekil; tablo*
22. RESÛLULLAH'IN ﷺ ELÇİLERİ: KİMLERDİ? — *Tablo; Sahîh-i Buhârî 3634, 93, 3053; Sünen-i Ebû Dâvûd 2761*
23. HÜKÜMDARLARDAN GELEN HEDİYELER — *Sahîh-i Buhârî 3161, 2615; Sünen-i Ebû Dâvûd 3057*
24. KÂTİPLER VE MEKTUPLARIN DİLİ — *Câmiu't-Tirmizî 2715; Sahîh-i Müslim 2501*
25. GÜNÜMÜZDE BULUNAN MEKTUP YAZMALARI — *Tarih; sıhhati tartışmalı*
26. HÜKÜMDARLARA MEKTUPLARIN ZAMAN ÇİZELGESİ — *Tablo*
27. HÜKÜMDARLARA MEKTUPLAR HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR — *12 soru*
28. DERSLER VE SONUÇ
KAYNAKÇA
DESTEK VE BAĞIŞ

Renk rehberi: yeşil kutu = Kur'an ayeti; altın kutu = hadis; kahverengi kutu = siyer notu (siyer kitaplarının rivayeti); mavi tablo = karşılaştırma. Mavi altı çizili râvi isimlerine tıklayarak sunnah.com'daki râvi sayfasına gidebilirsiniz.

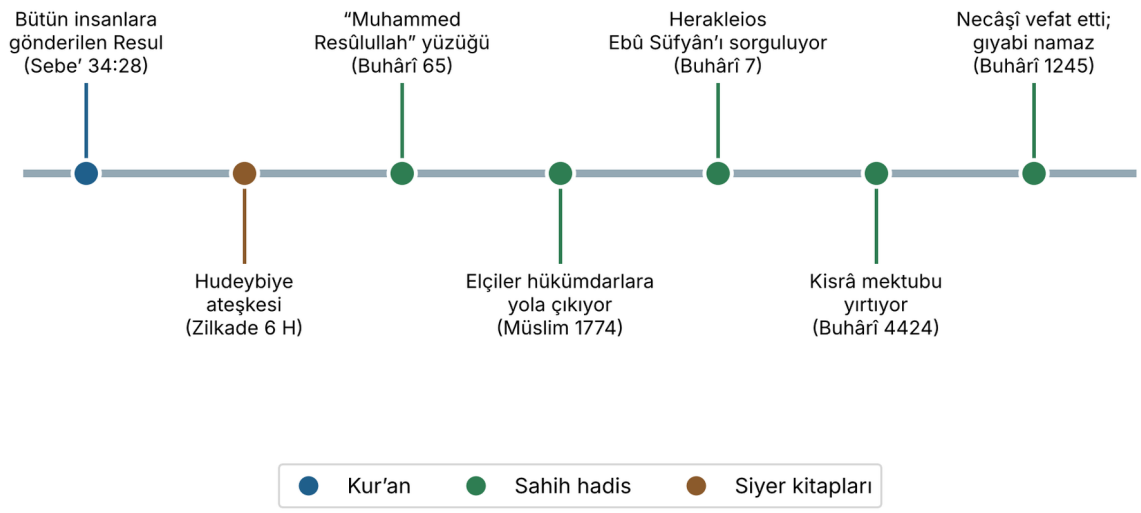
© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HÜKÜMDARLARA MEKTUPLAR

Siyer-i Nebî serisinin on altıncı kitabı, kuzeyden gelen tehdidin sona erdiği Hayber Gazvesi'ni anlatıyordu. Artık ***Hudeybiye ateşkesi*** güney sınırını, Hayber ise kuzey sınırını koruyordu; Resûlullah ﷺ davette yeni bir döneme girdi: İslâm davetini ***Arap Yarımadası'nın dışına***, dünyanın hükümdar ve yöneticilerine ulaştırmak.

Mektupları mühürlemek için üzerinde "Muhammed Resûlullah" yazılı ***gümüş bir yüzük*** yaptırdı; sonra ashâbını Rum imparatoru ***Herakleios'a***, Fars imparatoru ***Kisrâ'ya***, Habeşistan hükümdarı ***Necâşî'ye***, Mısır'ın büyüğü ***Mukavkıs'a*** ve Arap hükümdarlarına elçi olarak gönderdi. Her hükümdar farklı karşılık verdi: kimi saygı gösterdi, kimi mektubu yırttı, kimi de iman etti. Bu e-kitap bu kıssaları Kur'an'a ve sahih hadislere dayanarak anlatır.

Hükümdarlara Mektupların Zaman Çizelgesi (6–9 H)

Mektupların çoğu, Hudeybiye ateşkesi döneminde, 6 H sonu ile 7 H başı arasında gönderildi.

Şekil 1: Hükümdarlara gönderilen mektupların zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

HUDEYBİYE'DEN SONRA: DAVET KAPISI AÇILIYOR

Hicretin 6. yılı Zilkade ayında yapılan Hudeybiye Antlaşması ilk bakışta bir yenilgi gibi görünüyordu; fakat Allah onu ***"apaçık bir fetih"*** diye isimlendirdi (Fetih 48:1). Bu fethin sebeplerinden biri ***güvenlikti***: vaat edilen on yıl boyunca insanlar savaş korkusu olmadan dolaşabiliyor, ticaret yapabiliyor ve konuşabiliyordu. İşte bu güven ortamında davet hızla yayıldı.

İbn Hişâm'ın naklettiğine göre İmam Zührî, Hudeybiye'den önce ***İslâm'da bundan daha büyük bir fetih olmadığını*** söylemiştir; çünkü savaş durunca insanlar birbiriyle karşılaşıp İslâm'ı konuşmuş ve sonraki iki yılda, daha önce Müslüman olanların sayısından daha fazla insan İslâm'a girmiştir.

SİYER NOTU: MEKTUPLARIN GÖNDERİLDİĞİ ZAMAN

İbn Sa'd ***et-Tabakâtü'l-Kübrâ'da*** şunu rivayet eder: Resûlullah ***akhir tahun 6 Hijrah*** Hudeybiye'den hicretin 6. yılının sonunda dönünce hükümdarlara mektuplar gönderdi; ***hicretin 7. yılı Muharrem ayında*** altı elçi aynı gün yola çıktı. Umman hükümdarlarına yazılan mektup gibi bazı mektuplar ise daha sonra, hicretin 8. yılında gönderildi.

Bu tarihler ***siyer kitaplarının bilgisidir***. Sahih hadislerden kesin olarak bilinen şudur: Herakleios'a yazılan mektup, Resûlullah ***tempoh gencatan senjata*** ile Kureyş arasındaki ateşkes süresi içinde gönderilmiştir (Sahîh-i Buhârî 7).

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Sahîh-i Buhârî 7. https://sunnah.com/bukhari:7

Buradaki ders şudur: ***güvenlik davetin yolunu açar***. İslâm kılıçla değil, insanlara dinleme, düşünme ve seçme fırsatı verildiği için yayılmıştır. Yol açılınca Resûlullah ﷺ risaleti en uzaktakilere ulaştırmak için bu fırsatı hemen değerlendirdi.

BÜTÜN İNSANLIĞA GÖNDERİLEN PEYGAMBER

Önceki peygamberler yalnızca kendi kavimlerine gönderilmişken Resûlullah ﷺ neden Rum ve Fars hükümdarlarına mektup yazdı? Cevabı Kur'an'dadır:

"Biz seni ancak bütün insanlara müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik"Tefsir: İbn Kesîr 34:28.

Allah ona şunu ilan etmesini de emretmiştir: ***"Ey insanlar! Ben, sizin hepinize gönderilmiş Allah'ın Peygamberiyim"***Tefsir: İbn Kesîr 7:158.

Resûlullah ﷺ bu özelliği, kendisinden önceki peygamberlere verilmeyen ***beş şeyden*** biri olarak bizzat zikretmiştir:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 335

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ، قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، ح قَالَ وَحَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ النَّضْرِ، قَالَ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ، قَالَ أَخْبَرَنَا سَيَّارٌ، قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ ـ هُوَ ابْنُ صُهَيْبٍ الْفَقِيرُ ـ قَالَ أَخْبَرَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِيَ الأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا، فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكَتْهُ الصَّلاَةُ فَلْيُصَلِّ، وَأُحِلَّتْ لِيَ الْمَغَانِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لأَحَدٍ قَبْلِي، وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ، وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً، وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً.

TERCÜME:

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما rivayet eder ki Nebî ﷺ şöyle buyurdu: **"Bana benden önce hiç kimseye verilmeyen beş şey verildi: Bir aylık mesafeden (düşmanın kalbine salınan) korku ile yardım olundum; yeryüzü bana mescit ve temizlik aracı kılındı; ümmetimden kime namaz vakti gelirse namazını kılsın; ganimetler bana helal kılındı, benden önce hiç kimseye helal kılınmamıştı; bana şefaat verildi;** *önceden peygamber yalnızca kendi kavmine gönderilirdi, ben ise bütün insanlara gönderildim.***"**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Sinan ← Huşaim; ve Sa'id b. al-Nadhr ← Huşaim ← Sayyar ← Yazid al-Faqir ← Jabir b. 'Abdullah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü't-Teyemmüm, Hadis No. 335; ayrıca No. 438; ve Sahîh-i Müslim No. 521.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:335

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu hadis, hükümdarlara gönderilen mektupların sadece siyasi bir strateji değil, ***peygamberlik görevinin bir parçası*** olduğunu açıklar. Mûsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ İsrâiloğulları'na ve Firavun'a, Îsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ İsrâiloğulları'na, Hûd عَلَيْهِ السَّلَامُ Âd kavmine gönderildi; fakat Muhammed ﷺ kıyamete kadar, nerede olursa olsun ***her insana*** gönderildi.

Bu yüzden şartlar elverince hükümdarların Medine'ye gelmesini beklemedi; ***davetini onlara gönderdi***, hem de anladıkları dille ve saygı duydukları bir edeple.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RESÛLULLAH'IN ﷺ

ÖZELLİK	MANASI
Bir aylık mesafeden korku ile yardım	Düşman karşılaşmadan önce sarsılır
Yeryüzünün mescit ve temizlik aracı oluşu	Her yerde namaz; teyemmüm
Ganimetlerin helal kılınması	Bu ümmete rahmet
Şefaat	Mahşerdeki büyük şefaat
Bütün insanlara gönderilmesi	Hükümdarlara gönderilen mektupların temeli

İkinci özellik — ***yeryüzünün mescit kılınması*** — evrensel risaletle yakından ilgilidir. Bütün insanlara gönderilen bir din, ***her yerde*** yapılabilen bir ibadete ihtiyaç duyar: Rum sarayında, Arap çölünde, Habeşistan ormanlarında ya da Takımadalar'ın adalarında. Bir Müslümanın namaz kılmak için tapınağa veya özel bir yere ihtiyacı yoktur.

Buradaki ders: İslâm tek bir milletin dini değildir. Bugün Güneydoğu Asya'daki Müslümanlar bu ***evrensel risaletin meyvesidir***; hükümdarlara gönderilen mektuplarla başlayan, sonra tüccarlar ve davetçiler tarafından dünyanın dört bir yanına taşınan bir davet.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÂLEMLERE RAHMET

Allah, Hz. Muhammed'in ﷺ gönderilişini her şeyi kuşatan bir sözle niteler: ***"(Ey Muhammed!) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik"***Tefsir: İbn Kesîr 21:107.

Hükümdarlara gönderilen mektuplar tehdit değil ***rahmetti***. Resûlullah onları ***selamete*** çağırdı, iman eden Ehl-i Kitab'a ***iki kat*** ecir vaat etti ve yüz çevirirlerse, kendileri yüzünden haktan alıkonulan halkın günahını yükleneceklerini hatırlattı. Bu, bir fatihin emri değil, insanları önemseyen birinin öğüdüydü.

HÜKÜMDAR VE HALK İÇİN RAHMET

O dönemin hükümdarları halklarının dini üzerinde mutlak güce sahipti. Hükümdar hakkı kabul ederse halk onu izlemekte serbest olur; reddederse halk çoğu zaman engellenirdi. Bu yüzden Resûlullah ﷺ ***işe hükümdarlardan başladı***: hakikat aşağıya ulaşsın diye kapıyı yukarıdan açtı.

Bu rahmet mektubun yazılış ***biçiminde*** de görülür: kısa, açık, Besmele ile başlayan, muhatabın unvanına saygı gösteren ve güvenlik sunan bir mektup. Hakaret yok, savaş tehdidi yok. İşte insanlara şefkat duyan bir kalpten doğan davetin örneği budur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"MUHAMMED RESÛLULLAH" YAZILI GÜMÜŞ YÜZÜK

Mektuplar gönderilmeden önce, Resûlullah'ın ***kebijaksanaan*** insanların âdetlerini anlamadaki hikmetini gösteren küçük bir olay yaşandı. Hizmetçisi Enes b. Mâlik رضى الله عنه anlatıyor:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 65

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَبُو الْحَسَنِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ كَتَبَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم كِتَابًا ـ أَوْ أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ ـ فَقِيلَ لَهُ إِنَّهُمْ لاَ يَقْرَءُونَ كِتَابًا إِلاَّ مَخْتُومًا. فَاتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ نَقْشُهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ. كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِهِ فِي يَدِهِ. فَقُلْتُ لِقَتَادَةَ مَنْ قَالَ نَقْشُهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ قَالَ أَنَسٌ.

TERCÜME:

Enes b. Mâlik رضى الله عنه dedi ki: **Nebî ﷺ bir mektup yazdı — ya da yazmak istedi — kendisine: "Onlar (hükümdarlar) mühürlü olmayan mektubu okumazlar" denildi. Bunun üzerine gümüşten bir yüzük yaptırdı; üzerinde** *"Muhammed Resûlullah"* **yazılıydı. Sanki onun elindeki beyazlığını hâlâ görüyorum.** Şu'be dedi ki: Katâde'ye "Nakşının 'Muhammed Resûlullah' olduğunu kim söyledi?" diye sordum. "Enes" dedi.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Muqatil ← 'Abdullah b. al-Mubarak ← Şu'bah ← Katâde ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-İlim, Hadis No. 65; ayrıca No. 2938, 5872; ve Sahîh-i Müslim No. 2092.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:65

BU HADİSİN DERSLERİ

O dönemin hükümdarları ***mühürsüz mektubu okumazdı***; çünkü mühürsüz mektup resmî sayılmaz, hatta sahte olabileceği düşünülürdü. Resûlullah ﷺ bu âdeti önemsiz görüp reddetmedi; mektupları kabul edilip okunsun diye ona ***uyum sağladı***. Şeriata aykırı olmayan âdetler davetin maslahatı için gözetilebilir.

Yüzüğün nakşı da anlam doluydu: ***"Muhammed Resûlullah"*** — bir hükümdar unvanı ya da kabile adı değil, onun ***Allah'ın elçisi*** olduğunun ikrarı. Mühürlenen her mektup daha okunmadan bu mesajı taşıyordu: gönderen, itaat isteyen bir kral değil, risalet tebliğ eden bir resuldü.

Enes ***"Sanki onun elindeki beyazlığını hâlâ görüyorum"*** der. Sadık bir hizmetçinin bu hatırası, ashâbın Resûlullah'ın ﷺ hayatının her ayrıntısını nasıl gözlediğini ve hatırladığını, sonra da bize emanetle aktardığını gösterir.

ÜÇ SATIRLIK NAKIŞ

Enes رضى الله عنه, Halife Ebû Bekir ***susunan ukiran*** zamanında Bahreyn'e gönderildiğinde yüzüğün nakış düzenini de anlatmıştır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3106

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الأَنْصَارِيُّ، قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ ثُمَامَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ ـ رضى الله عنه ـ لَمَّا اسْتُخْلِفَ بَعَثَهُ إِلَى الْبَحْرَيْنِ، وَكَتَبَ لَهُ هَذَا الْكِتَابَ وَخَتَمَهُ، وَكَانَ نَقْشُ الْخَاتَمِ ثَلاَثَةَ أَسْطُرٍ مُحَمَّدٌ سَطْرٌ، وَرَسُولُ سَطْرٌ، وَاللَّهِ سَطْرٌ.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه rivayet eder ki **Ebû Bekir رضى الله عنه halife olunca onu Bahreyn'e gönderdi, ona bu mektubu yazıp mühürledi. Yüzüğün nakşı üç satırdı: "Muhammed" bir satır, "Resûl" bir satır, "Allah" bir satır.**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. 'Abdullah al-Ansari ← babası 'Abdullah b. al-Muthanna ← Thumamah b. 'Abdullah ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Farzi'l-Humus, Hadis No. 3106; ayrıca No. 5878.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3106

Âlimler, üç satırın ***aşağıdan yukarıya*** okunduğunu açıklar: en üst satırda "Allah", sonra "Resûl", sonra "Muhammed" — Allah'ın adını en yüksek yere koyma edebi olarak. İbn Hacer bu görüşü ***Fethu'l-Bârî'de*** zikreder, ancak sahih rivayetin okuma yönünü belirtmeden yalnızca üç satırdan söz ettiğini de belirtir.

Aynı yüzüğü Ebû Bekir, sonra Ömer, sonra Osman رضى الله عنه kullandı; nihayet Osman döneminde ***Erîs kuyusuna düştü*** ve bir daha bulunamadı (Sahîh-i Buhârî 5879). Buradaki ders: Resûlullah'ın ﷺ mührü vefatından sonra da zekât ve yönetimle ilgili halife mektuplarında görevini — ***emaneti ulaştırmayı*** — sürdürdü.

HER HÜKÜMDARA BİR MEKTUP

Resûlullah'ın ﷺ mektubu kaç hükümdara ulaştı? Enes b. Mâlik رضى الله عنه onun davetinin ***genişliğini*** gösteren genel bir tablo çizer:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1774

حَدَّثَنِي يُوسُفُ بْنُ حَمَّادٍ الْمَعْنِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الأَعْلَى، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كَتَبَ إِلَى كِسْرَى وَإِلَى قَيْصَرَ وَإِلَى النَّجَاشِيِّ وَإِلَى كُلِّ جَبَّارٍ يَدْعُوهُمْ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى وَلَيْسَ بِالنَّجَاشِيِّ الَّذِي صَلَّى عَلَيْهِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه rivayet eder ki **Allah'ın Nebîsi ﷺ Kisrâ'ya, Kayser'e, Necâşî'ye ve hüküm süren her yöneticiye mektup yazarak onları Yüce Allah'a davet etti. *Bu Necâşî, Nebî'nin ﷺ cenaze namazını kıldığı Necâşî değildir.***

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yusuf b. Hammad al-Ma'ni ← 'Abd al-A'la ← Sa'id b. Abi 'Arubah ← Katâde ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim rivayet etmiştir: Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Cihâd ve's-Siyer, Nebî'nin ﷺ Kâfir Hükümdarlara Mektupları Bâbı, Hadis No. 1774.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1774

BU HADİSİN DERSLERİ

"Hüküm süren her yöneticiye" ifadesi, mektupların iki üç taneyle sınırlı olmadığını; ***dünyanın büyük güçlerini*** — Rum ve Fars'ı — ve Arap Yarımadası çevresindeki küçük yöneticileri de kapsadığını gösterir. Hiç kimse davet edilmek için çok büyük ya da çok küçük görülmedi.

Hadis ayrıca bu mektubu alan ***Necâşî'nin***, Nebî'nin ***bukanlah Najasyi*** cenaze namazını kıldığı Necâşî olmadığını bildirir. Bu önemli ayrıntı "Diğer Necâşî" bölümünde ele alınacaktır.

Buradaki ders: davet ***her insanın hakkıdır***. Güçlü olan da davet edilmeli, zayıf olana da gidilmelidir. Resûlullah ﷺ hakkı almaya kimin layık olduğunu seçmedi; onu herkese ulaştırdı, hidayet ise Allah'ın elindedir.

ÜMMÎ PEYGAMBER HÜKÜMDARLARA YAZIYOR

Resûlullah ﷺ okuma yazma bilmezdi. Allah şöyle buyurur: ***"Sen bundan önce hiçbir kitap okumuyordun, sağ elinle onu yazmıyordun da"***Tefsir: İbn Kesîr 29:48.

Fakat kâtipler ve filozoflarla dolu saraylara sahip imparatorlara resmî mektuplar gönderen işte bu ***ümmî*** peygamberdi. Mektupların içeriğini o ***yazdırır***, yazı bilen sahâbîler kaydederdi. Siyer kitapları kâtipleri arasında Zeyd b. Sâbit, Ali b. Ebî Tâlib ve Muâviye b. Ebî Süfyân'ı رضى الله عنه sayar.

"Ümmî Peygamber" vasfının kendisi de önceki kitaplarda zikredilen alametlerden biridir: ***"Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o ümmî Peygamber'e uyanlar"***Tefsir: İbn Kesîr 7:157.

Önceki kitapları bilen Herakleios'un Ebû Süfyân'ı bu kadar titizlikle sorgulamasının sebebi buydu: önceden tanıdığı ***alametleri arıyordu***. Mektuplar sadece kâğıt değildi; hakkı tanıyabilecek kişilere ulaşan birer ***hüccetti***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ALTI ELÇİ, ALTI YÖN

Bu mektupları kim taşıdı? Siyer kitapları özenle seçilmiş elçilerin isimlerini zikreder; her biri gideceği ülkeye uygundu: kimi ***fasihti***, kimi o ülkede ***ticaret yapmıştı***, kimi de kibirli bir hükümdarın karşısına çıkacak kadar ***cesurdu***.

Elçiler ve Hükümdarların Karşılığı

Elçi	Mektubu Alan	Karşılık
Dıhye el-Kelbî	Herakleios, Rum Kayseri	Saygı gösterdi; iman etmedi
Abdullah b. Huzâfe	Fars Kisrâsı	Mektubu yırttı
Amr b. Ümeyye ed-Damrî	Necâşî, Habeşistan	İman etti (Ashame)
Hâtıb b. Ebî Belta'a	Mukavkıs, Mısır	Saygı gösterdi; hediye gönderdi
Şücâ' b. Vehb	Hâris el-Gassânî	Reddetti ve tehdit etti
Salît b. Amr	Hevze, Yemâme	İktidardan pay istedi
Alâ el-Hadramî	Münzir b. Sâvâ, Bahreyn	İman etti
Amr b. Âs	Ceyfer ve Abd, Umman	İman ettiler

Elçilerin isimleri ve karşılıklar siyer kitaplarına göredir (İbn Sa'd, İbn Hişâm, Zâdü'l-Meâd). Kisrâ ve Kayser'e mektuplar Sahîh-i Buhârî 7 ve 4424'te de geçer.

Şekil 2: Elçiler, mektubu alanlar ve verdikleri karşılık (siyer kitaplarına göre).

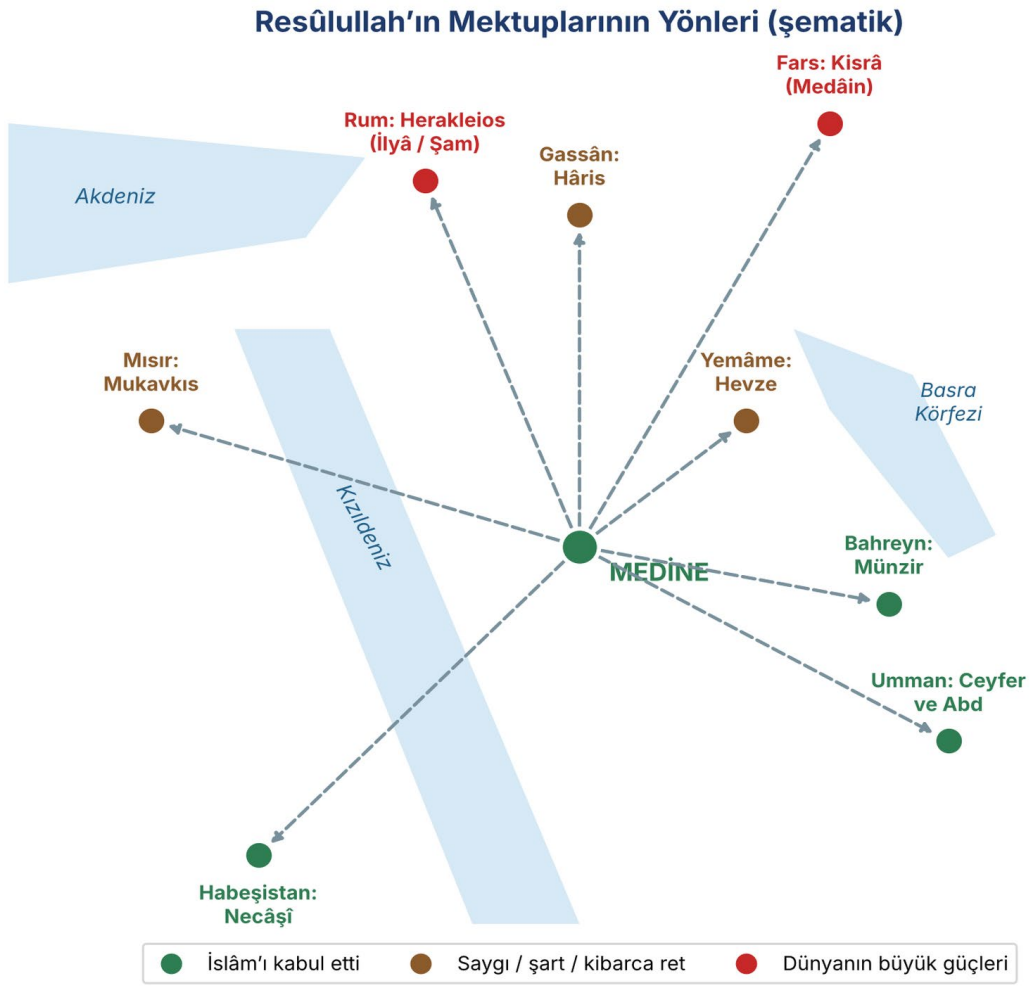
SİYER NOTU: RESÛLULLAH'IN ﷺ

İbn Sa'd ve İbn Hişâm şunları zikreder: Herakleios'a ***Dıhye el-Kelbî***; Kisrâ'ya ***Abdullah b. Huzâfe es-Sehmî***; Necâşî'ye ***Amr b. Ümeyye ed-Damrî***; Mukavkıs'a ***Hâtıb b. Ebî Belta'a***; Hâris el-Gassânî'ye ***Şücâ' b. Vehb el-Esedî***; Yemâme'de Hevze b. Ali'ye ***Salît b. Amr el-Âmirî***.

İki isim sahih hadislerle sabittir: ***Dıhye*** mektubu Busrâ valisine götürmüş, o da Herakleios'a teslim etmiştir (Buhârî 7); ***Abdullah b. Huzâfe*** ise mektubu Kisrâ'ya götürmüştür (Buhârî 4424). Diğer isimler ***siyer kitaplarının meşhur bilgisidir***.

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; İbnü'l-Kayyim, Zâdü'l-Meâd.

MEKTUPLAR NEREYE GİTTİ?

Şekil 3: Resûlullah'ın ﷺ mektuplarının Medine'den yönleri (şematik).

Mektuplar Medine'den ***kuzeye*** (Rum ve Gassân), ***kuzeydoğuya*** (Fars), ***batıya*** (Mısır), Kızıldeniz'i aşarak ***güneye*** (Habeşistan) ve ***doğuya*** (Yemâme, Bahreyn, Umman) gitti. Buradaki ders: Resûlullah ﷺ ***doğru tebliğciyi seçti*** — davet edilenlerin dilini ve kültürünü anlayan kişiyi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HERAKLEİOS VE RUMLARIN ZAFERİ

Resûlullah'ın ﷺ mektubu ulaştığında Herakleios'un nerede olduğunu anlamak için bir ***Kur'an kehanetine*** dönmek gerekir. Hicretten birkaç yıl önce Farslar Rumları yenmiş; Şam'ı, Beytülmakdis'i ve Mısır'ı ele geçirmişti. Mekke müşrikleri sevinmişti; çünkü ateşe tapan Farslar onlara daha yakındı. Bunun üzerine Allah şu âyetleri indirdi:

"Rumlar yenildi"Tefsir: İbn Kesîr 30:2.

"Onlar bu yenilgilerinden sonra galip geleceklerdir"Tefsir: İbn Kesîr 30:3.

"Birkaç yıl içinde"Tefsir: İbn Kesîr 30:4.

Kehanet gerçekleşti. Herakleios karşı saldırıya geçti ve 627–628 yıllarında, Hudeybiye dönemine denk gelecek şekilde ***Farsları yendi***. İmam Buhârî, Allah Fars ordusunu ondan uzaklaştırınca ***Herakleios'un şükür için Humus'tan İlyâ'ya*** (Beytülmakdis) yürüdüğünü rivayet eder (Sahîh-i Buhârî 2941). Resûlullah'ın ﷺ mektubu ona işte İlyâ'da ulaştı.

TARİH NOTU: BİZANS–SÂSÂNÎ SAVAŞI

602–628 yılları arasındaki Doğu Roma (Bizans) ile Sâsânî Fars savaşı, iki imparatorluğun tarihindeki en uzun savaşlardan biridir. Herakleios'un zaferi ve 628'deki barış antlaşmasıyla sona erdi (Wikipedia, "Byzantine–Sasanian War of 602–628"). Savaş iki büyük gücü de tüketti; on yıl geçmeden ikisi de İslâm ordularıyla karşı karşıya geldi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ SÜFYÂN HERAKLEİOS'UN MECLİSİNDE

Resûlullah'ın ﷺ mektubu İlyâ'ya ulaştığında Herakleios göndericinin kim olduğunu öğrenmek istedi. Allah'ın takdiriyle o sırada Şam'da, o zaman Resûlullah'ın ***Abu Sufyan bin Harb*** baş düşmanı olan Ebû Süfyân b. Harb başkanlığında bir Kureyş ticaret kervanı bulunuyordu. Bu kıssayı, yıllar sonra Müslüman olduktan sonra Ebû Süfyân bizzat İbn Abbâs'a رضى الله عنهما anlatmıştır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 7

حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ بْنَ حَرْبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ هِرَقْلَ أَرْسَلَ إِلَيْهِ فِي رَكْبٍ مِنْ قُرَيْشٍ ـ وَكَانُوا تُجَّارًا بِالشَّأْمِ ـ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَادَّ فِيهَا أَبَا سُفْيَانَ وَكُفَّارَ قُرَيْشٍ، فَأَتَوْهُ وَهُمْ بِإِيلِيَاءَ فَدَعَاهُمْ فِي مَجْلِسِهِ، وَحَوْلَهُ عُظَمَاءُ الرُّومِ ثُمَّ دَعَاهُمْ وَدَعَا بِتَرْجُمَانِهِ فَقَالَ أَيُّكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا بِهَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ فَقُلْتُ أَنَا أَقْرَبُهُمْ نَسَبًا. فَقَالَ أَدْنُوهُ مِنِّي، وَقَرِّبُوا أَصْحَابَهُ، فَاجْعَلُوهُمْ عِنْدَ ظَهْرِهِ. ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ قُلْ لَهُمْ إِنِّي سَائِلٌ هَذَا عَنْ هَذَا الرَّجُلِ، فَإِنْ كَذَبَنِي فَكَذِّبُوهُ. فَوَاللَّهِ لَوْلاَ الْحَيَاءُ مِنْ أَنْ يَأْثِرُوا عَلَىَّ كَذِبًا لَكَذَبْتُ عَنْهُ، ثُمَّ كَانَ أَوَّلَ مَا سَأَلَنِي عَنْهُ أَنْ قَالَ كَيْفَ نَسَبُهُ فِيكُمْ قُلْتُ هُوَ فِينَا ذُو نَسَبٍ. قَالَ فَهَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ مِنْكُمْ أَحَدٌ قَطُّ قَبْلَهُ قُلْتُ لاَ. قَالَ فَهَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ قُلْتُ لاَ. قَالَ فَأَشْرَافُ النَّاسِ يَتَّبِعُونَهُ أَمْ ضُعَفَاؤُهُمْ فَقُلْتُ بَلْ ضُعَفَاؤُهُمْ. قَالَ أَيَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ قُلْتُ بَلْ يَزِيدُونَ. قَالَ فَهَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ سَخْطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ قُلْتُ لاَ. قَالَ فَهَلْ كُنْتُمْ تَتَّهِمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ قُلْتُ لاَ. قَالَ فَهَلْ يَغْدِرُ قُلْتُ لاَ، وَنَحْنُ مِنْهُ فِي مُدَّةٍ لاَ نَدْرِي مَا هُوَ فَاعِلٌ فِيهَا. قَالَ وَلَمْ تُمْكِنِّي كَلِمَةٌ أُدْخِلُ فِيهَا شَيْئًا غَيْرُ هَذِهِ الْكَلِمَةِ. قَالَ فَهَلْ قَاتَلْتُمُوهُ قُلْتُ نَعَمْ. قَالَ فَكَيْفَ كَانَ قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ قُلْتُ الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سِجَالٌ، يَنَالُ مِنَّا وَنَنَالُ مِنْهُ. قَالَ مَاذَا يَأْمُرُكُمْ قُلْتُ يَقُولُ اعْبُدُوا اللَّهَ وَحْدَهُ، وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَاتْرُكُوا مَا يَقُولُ آبَاؤُكُمْ، وَيَأْمُرُنَا بِالصَّلاَةِ وَالصِّدْقِ وَالْعَفَافِ وَالصِّلَةِ. فَقَالَ لِلتَّرْجُمَانِ قُلْ لَهُ سَأَلْتُكَ عَنْ نَسَبِهِ، فَذَكَرْتَ أَنَّهُ فِيكُمْ ذُو نَسَبٍ،

فَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِي نَسَبِ قَوْمِهَا، وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَالَ أَحَدٌ مِنْكُمْ هَذَا الْقَوْلَ فَذَكَرْتَ أَنْ لاَ، فَقُلْتُ لَوْ كَانَ أَحَدٌ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ قَبْلَهُ لَقُلْتُ رَجُلٌ يَأْتَسِي بِقَوْلٍ قِيلَ قَبْلَهُ، وَسَأَلْتُكَ هَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ فَذَكَرْتَ أَنْ لاَ، قُلْتُ فَلَوْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ قُلْتُ رَجُلٌ يَطْلُبُ مُلْكَ أَبِيهِ، وَسَأَلْتُكَ هَلْ كُنْتُمْ تَتَّهِمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ فَذَكَرْتَ أَنْ لاَ، فَقَدْ أَعْرِفُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِيَذَرَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ وَيَكْذِبَ عَلَى اللَّهِ، وَسَأَلْتُكَ أَشْرَافُ النَّاسِ اتَّبَعُوهُ أَمْ ضُعَفَاؤُهُمْ فَذَكَرْتَ أَنَّ ضُعَفَاءَهُمُ اتَّبَعُوهُ، وَهُمْ أَتْبَاعُ الرُّسُلِ، وَسَأَلْتُكَ أَيَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ فَذَكَرْتَ أَنَّهُمْ يَزِيدُونَ، وَكَذَلِكَ أَمْرُ الإِيمَانِ حَتَّى يَتِمَّ، وَسَأَلْتُكَ أَيَرْتَدُّ أَحَدٌ سَخْطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ فَذَكَرْتَ أَنْ لاَ، وَكَذَلِكَ الإِيمَانُ حِينَ تُخَالِطُ بَشَاشَتُهُ الْقُلُوبَ، وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَغْدِرُ فَذَكَرْتَ أَنْ لاَ، وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ لاَ تَغْدِرُ، وَسَأَلْتُكَ بِمَا يَأْمُرُكُمْ، فَذَكَرْتَ أَنَّهُ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَعْبُدُوا اللَّهَ، وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَيَنْهَاكُمْ عَنْ عِبَادَةِ الأَوْثَانِ، وَيَأْمُرُكُمْ بِالصَّلاَةِ وَالصِّدْقِ وَالْعَفَافِ. فَإِنْ كَانَ مَا تَقُولُ حَقًّا فَسَيَمْلِكُ مَوْضِعَ قَدَمَيَّ هَاتَيْنِ، وَقَدْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنَّهُ خَارِجٌ، لَمْ أَكُنْ أَظُنُّ أَنَّهُ مِنْكُمْ، فَلَوْ أَنِّي أَعْلَمُ أَنِّي أَخْلُصُ إِلَيْهِ لَتَجَشَّمْتُ لِقَاءَهُ، وَلَوْ كُنْتُ عِنْدَهُ لَغَسَلْتُ عَنْ قَدَمِهِ. ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الَّذِي بَعَثَ بِهِ دِحْيَةُ إِلَى عَظِيمِ بُصْرَى، فَدَفَعَهُ إِلَى هِرَقْلَ فَقَرَأَهُ فَإِذَا فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ. سَلاَمٌ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى، أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدِعَايَةِ الإِسْلاَمِ، أَسْلِمْ تَسْلَمْ، يُؤْتِكَ اللَّهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ، فَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الأَرِيسِيِّينَ وَ{يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَنْ لاَ نَعْبُدَ إِلاَّ اللَّهَ وَلاَ نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلاَ يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ} قَالَ أَبُو سُفْيَانَ فَلَمَّا قَالَ مَا قَالَ، وَفَرَغَ مِنْ قِرَاءَةِ الْكِتَابِ كَثُرَ عِنْدَهُ الصَّخَبُ، وَارْتَفَعَتِ الأَصْوَاتُ وَأُخْرِجْنَا، فَقُلْتُ لأَصْحَابِي حِينَ أُخْرِجْنَا لَقَدْ أَمِرَ أَمْرُ ابْنِ أَبِي كَبْشَةَ، إِنَّهُ يَخَافُهُ مَلِكُ بَنِي الأَصْفَرِ. فَمَا زِلْتُ مُوقِنًا أَنَّهُ سَيَظْهَرُ حَتَّى أَدْخَلَ اللَّهُ عَلَيَّ الإِسْلاَمَ.

TERCÜME:

Abdullah b. Abbâs رضى الله عنهما rivayet eder ki Ebû Süfyân b. Harb ona şunu anlattı: **Herakleios, Resûlullah ﷺ ile Ebû Süfyân ve Kureyş kâfirleri arasındaki ateşkes döneminde, Şam'da ticaret yapan Kureyş kafilesiyle birlikte onu çağırttı.** Herakleios onları, etrafında Rum ileri gelenleri bulunan meclisine çağırdı ve sordu: "Peygamber olduğunu iddia eden bu adama nesepçe en yakın olanınız kim?" Ebû Süfyân: "Benim" dedi. Herakleios, yalan söylerse yalanlasınlar diye arkadaşlarını onun arkasına koydu. Ebû Süfyân dedi ki: ***"Vallahi, yalancı diye anılmaktan utanmasaydım, onun hakkında yalan söylerdim."*** Herakleios onun nesebini (soylu), ondan önce bunu iddia eden olup olmadığını (hayır), atalarında kral bulunup bulunmadığını (hayır), ona kimlerin uyduğunu (zayıflar), artıp artmadıklarını (artıyorlar), dinini beğenmeyip dönen olup olmadığını (hayır), daha önce yalan söyleyip söylemediğini (hayır), ahdini bozup bozmadığını (hayır), onunla savaşıp savaşmadıklarını (evet, nöbetleşe galip ve mağlup) ve neyi emrettiğini sordu: **"Yalnız Allah'a ibadet edin, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, atalarınızın söylediklerini bırakın; bize namazı, doğruluğu, iffeti ve akrabalık bağlarını gözetmeyi emrediyor."** Herakleios her cevabı açıkladı ve dedi ki: ***"Söylediğin doğruysa, şu iki ayağımın bastığı yere sahip olacak… Yanında olsaydım ayaklarını yıkardım."*** Sonra Resûlullah'ın ﷺ mektubunu okudu: **"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Allah'ın kulu ve Resûlü Muhammed'den Rumların büyüğü Herakleios'a. Hidayete uyanlara selam olsun. Bundan sonra: Seni İslâm davetiyle çağırıyorum.** *Müslüman ol, selamete er*; **Allah sana ecrini iki kat versin. Yüz çevirirsen halkının (erîsîlerin) günahı da senin üzerine olur. 'Ey Ehl-i Kitab! Bizimle sizin aranızda ortak olan bir söze gelin…' (Âl-i İmrân 3:64)."** Ebû Süfyân dedi ki: Okumayı bitirince sesler yükseldi ve bizi dışarı çıkardılar. Arkadaşlarıma dedim ki: "İbn Ebî Kebşe'nin (Muhammed'in) işi büyüdü; Benü'l-Asfar'ın (Rumların) kralı bile ondan korkuyor." ***Allah İslâm'ı kalbime koyuncaya kadar onun galip geleceğine hep inandım.***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Yaman al-Hakam b. Nafi' ← Şu'aib b. Abi Hamzah ← al-Zuhri ← 'Ubaidullah b. 'Abdullah b. 'Utbah ← 'Abdullah b. 'Abbas ← Ebû Sufyan b. Harb رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Bed'i'l-Vahy, Hadis No. 7 (Ebû Süfyân'ın sözlerine kadar alıntılanmıştır); ayrıca No. 2941, 4553; ve Sahîh-i Müslim No. 1773.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:7

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu hadis Sahîh-i Buhârî'nin ***yedinci hadisidir***; İmam Buhârî onu Vahyin Başlangıcı kitabına koymuştur. Olağanüstü bir şahitliktir: henüz iman etmemiş ve onu kötülemeyi çok isteyen bir düşmanın, bir imparatorun huzurunda Resûlullah'ın ***kesaksian musuh*** doğruluğuna dair düşman şahitliği.

Ebû Süfyân, ***yalancı diye anılma utancının*** kendisini yalan söylemekten alıkoyduğunu itiraf eder. Araplar için yalan büyük bir ayıptı. Bu yüzden cevapları, bir düşmanın ağzından çıksa da Resûlullah'ın ***bukti yang jujur*** vasıflarına dair dürüst bir delil oldu.

EBÛ SÜFYÂN: DÜŞMANLIKTAN SAHÂBÎLİĞE

Ebû Süfyân'ın bu hadisteki son sözleri çok dokunaklıdır: ***"Allah İslâm'ı kalbime koyuncaya kadar onun galip geleceğine hep inandım."*** Bu inanç Herakleios'un meclisinde başladı; fakat İslâm onun kalbine ancak yaklaşık ***iki yıl sonra***, hicretin 8. yılında Mekke'nin fethinde girdi (Sahîh-i Buhârî 4280).

Mekke'nin fethi günü Resûlullah ﷺ onu şu sözüyle onurlandırdı: ***"Ebû Süfyân'ın evine giren emniyettedir"*** (Sahîh-i Müslim 1780). Uhud'da ve Ahzâb'da Kureyş'i ona karşı yöneten adam sonunda sahâbî oldu; oğulları Yezîd ve Muâviye de Herakleios'un kendi toprağı olan Şam'ın fethinde savaştı.

Buradaki ders: hiç kimsenin hidayetinden ***ümit kesme***. Bugünün düşmanı yarının dostu olabilir; bugünün dürüst şahitliği de daha sonra filizlenen bir iman tohumu olabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HERAKLEİOS'UN ON SORUSU

Herakleios sadece bir imparator değil, aynı zamanda ***önceki kitapları bilen*** biriydi. Soruları, tanıdığı nübüvvet alametlerini sınamak için özenle düzenlenmişti. Ebû Süfyân'ın cevaplarını dinledikten sonra her sorunun anlamını bizzat Herakleios açıkladı:

SORU VE EBÛ SÜFYÂN'IN CEVABI	HERAKLEİOS'UN AÇIKLAMASI
Nesebi? — Soylu	Resuller kavimlerinin soylu ailelerinden gönderilir
Ondan önce bunu iddia eden oldu mu? — Hayır	Olsaydı, öncekini taklit ediyor olabilirdi
Atalarında kral var mıydı? — Hayır	Olsaydı, babasının mülkünü istiyor olabilirdi
Hiç yalan söyledi mi? — Hayır	İnsanlara yalan söylemeyen, Allah adına yalan söylemez
Ona kimler uyuyor? — Zayıflar	Resullerin takipçileri zayıflardır
Artıyorlar mı, azalıyorlar mı? — Artıyorlar	İman tamamlanıncaya kadar böyledir
Dininden hoşlanmayıp dönen var mı? — Hayır	İmanın tadı kalplere işleyince böyledir
Ahdini bozuyor mu? — Hayır	Resuller böyledir, ihanet etmezler
Onunla savaştınız mı? — Evet, nöbetleşe	Resuller böyle imtihan edilir, sonra akıbet onlarındır
Neyi emrediyor? — Tevhid, namaz, doğruluk, iffet, akrabalık	Doğruysa ayağımın bastığı yere sahip olacak

Herakleios'un bu açıklamaları aynı hadisin tam metninde rivayet edilir (Sahîh-i Buhârî 7). Sınamanın ne kadar ***mantıklı*** olduğuna bakın: iktidar peşindeki bir yalancı kral ailesinden gelir, yalan söyler, ihanet eder ve onu tanıyınca takipçileri onu terk eder. Bunların hiçbiri Resûlullah ***tidak berlaku*** için geçerli değildi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İMANIN TADI

Herakleios'un en güzel sözlerinden biri şudur: ***"İman, tadı kalplere karışınca böyledir."*** İmanın tadını alan kişi, işkence görse bile ondan hoşlanmadığı için onu terk etmez. Bilâl'de, Yâsir ailesinde ve Mekke'deki zayıf sahâbîlerde görülen buydu.

Resûlullah ﷺ ***imanın tadını*** getiren üç şeyi bizzat açıklamıştır: Allah ve Resûlünün kişiye her şeyden daha sevgili olması; bir kimseyi yalnızca Allah için sevmek; ateşe atılmaktan hoşlanmadığı gibi küfre dönmekten hoşlanmamak (Sahîh-i Buhârî 16).

"MÜSLÜMAN OL, SELAMETE ER"

Resûlullah'ın ﷺ Herakleios'a yazdığı mektup kusursuz bir ***davet mektubu*** örneğidir. Kısadır ama her cümlesinin bir amacı vardır. Düzenine bakalım:

MEKTUBUN BÖLÜMÜ	MANASI
Bismillâhirrahmânirrahîm	Allah'ın adıyla başlamak
Allah'ın kulu ve Resûlü Muhammed'den	"Kul" önce gelir: tevazu ve tevhid
Rumların büyüğü Herakleios'a	Muhatabın konumuna saygı
Hidayete uyanlara selam olsun	Gayrimüslimlere uygun selam
Müslüman ol, selamete er	Açık davet ve güvenlik vaadi
Allah sana ecrini iki kat versin	Îsâ'ya عَلَيْهِ السَّلَامُ ve Muhammed'e ﷺ
Halkının (erîsîlerin) günahı	Liderin halkı üzerindeki sorumluluğu
Âl-i İmrân 3:64	Ehl-i Kitab'la ortak nokta

Mektup, Ehl-i Kitab'ı ortak noktaya çağıran âyetle sona erer: ***"Ey Ehl-i Kitab! Bizimle sizin aranızda ortak olan bir söze gelin: Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim"***Tefsir: İbn Kesîr 3:64.

Resûlullah ﷺ farklılıklarla değil, ***ortak noktalarla*** başladı: Herakleios Allah'a ve peygamberlere inanan bir Hristiyandı. Hikmetli davet ***üzerinde anlaşılan temelin üzerine kurulur***, sonra ihtilaflı konuları açıklar.

İKİ KAT ECİR

"İki kat ecir" vaadi başka bir hadiste açıklanır: üç kişiye iki ecir verilir; bunlardan biri ***kendi peygamberine iman eden, sonra Muhammed'e*** ﷺ de iman eden Ehl-i Kitab'dan bir kimsedir (Sahîh-i Buhârî 97). İslâm, Ehl-i Kitab'ın kendi peygamberlerine olan imanını iptal etmez, onu tamamlar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HERAKLEİOS VE TAHTI

Herakleios ne karar verdi? Sahîh-i Buhârî 7'nin tam metni, İmam Zührî'nin naklettiği İlyâ valisi ***İbnü'n-Nâtûr'un*** rivayetiyle kıssayı sürdürür. Herakleios ***Humus'a*** gitti ve Rum ileri gelenlerini saraylarından birine davet etti. Kapıların kapatılmasını emretti, sonra dedi ki: ***"Ey Rum topluluğu! Kurtuluş, doğru yol ve mülkünüzün kalıcı olmasını ister misiniz? O hâlde bu Peygamber'e biat edin."***

İleri gelenler yaban eşekleri gibi kapılara doğru ***kaçıştılar***, fakat kapıları kilitli buldular. Herakleios onların kaçışını görüp imanlarından ümidini kesince ***"Onları bana geri getirin"*** dedi ve şöyle dedi: ***"Az önceki sözümü dininize bağlılığınızı sınamak için söyledim; onu gördüm."*** Bunun üzerine ona secde ettiler ve ondan razı oldular (Sahîh-i Buhârî 7).

SİYER NOTU: İBNÜ'N-NÂTÛR RİVAYETİNİN DURUMU

Hadisin bu son kısmı Nebî'nin ﷺ sözü değil, Zührî'nin Şam'daki Hristiyan ileri gelenlerden İbnü'n-Nâtûr'dan rivayet ettiği bir ***tarihî haberdir***. İmam Buhârî onu kıssanın devamı olarak almıştır. İbn Hacer ***Fethu'l-Bârî'de***, Zührî'nin bunu İbnü'n-Nâtûr Müslüman olduktan sonra ondan ya da güvenilir bir aracı vasıtasıyla duyduğunu açıklar.

Âlimler Herakleios'un gizlice iman edip etmediği konusunda ***ihtilaf etmiştir***. Bu rivayetten görünen, onun ***tahtını tercih ettiğidir***; hadis "Herakleios'un durumunun son hâli buydu" sözüyle biter. Kalbinin durumu Allah'a havale edilir.

KAYNAK:
Sahîh-i Buhârî 7; İbn Hacer, Fethu'l-Bârî, Kitâbu Bed'i'l-Vahy. https://sunnah.com/bukhari:7

Ders çok derindir: ***hakkı bilmek onu kabul etmekle aynı şey değildir***. Herakleios nübüvvet alametlerini tanıdı, hatta Resûlullah'ın ﷺ ayaklarını yıkayacağını söyledi; fakat ***iktidar sevgisi*** onu engelledi. Buna karşılık o gün düşman olan Ebû Süfyân sonunda ***"Allah İslâm'ı kalbime koydu"*** dedi. Hidayet, Allah'ın dilediğine verdiği bir lütuftur.

KİSRÂ MEKTUBU YIRTIYOR

Herakleios mektubu saygıyla karşıladıysa, Fars imparatoru ***Kisrâ*** tam tersini yaptı. O zamanki Kisrâ, asırlardır var olan ve kendini tanrılarla bir tutan bir imparatorluğun hükümdarı ***II. Hüsrev (Perviz)*** idi. İbn Abbâs رضى الله عنهما anlatıyor:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4424

حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بَعَثَ بِكِتَابِهِ إِلَى كِسْرَى مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُذَافَةَ السَّهْمِيِّ، فَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ الْبَحْرَيْنِ، فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرَيْنِ إِلَى كِسْرَى، فَلَمَّا قَرَأَهُ مَزَّقَهُ ـ فَحَسِبْتُ أَنَّ ابْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ ـ فَدَعَا عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ يُمَزَّقُوا كُلَّ مُمَزَّقٍ.

TERCÜME:

İbn Abbâs رضى الله عنهما rivayet eder ki **Resûlullah ﷺ mektubunu Abdullah b. Huzâfe es-Sehmî ile Kisrâ'ya gönderdi ve onu Bahreyn'in büyüğüne vermesini emretti. Bahreyn'in büyüğü onu Kisrâ'ya iletti. Kisrâ onu okuyunca yırttı.** (İbn Şihâb dedi ki: İbnü'l-Müseyyeb'in şöyle dediğini sanıyorum:) ***Bunun üzerine Resûlullah ﷺ onların paramparça edilmesi için beddua etti.***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ishaq b. Ibrahim ← Ya'qub b. Ibrahim ← babası Ibrahim b. Sa'd ← Salih b. Kaisan ← Ibn Şihab al-Zuhri ← 'Ubaidullah b. 'Abdullah ← Ibn 'Abbas رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Nebî'nin ﷺ Kisrâ ve Kayser'e Mektubu Bâbı, Hadis No. 4424; ayrıca No. 64, 2939, 7264.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4424

BU HADİSİN DERSLERİ

Kisrâ, Resûlullah'ın ***mengoyak surat*** mektubunu öfkeyle yırttı; siyer kitapları onun, Resûlullah'ın ﷺ adının kendi adından önce yazılmasına kızdığını anlatır. Kibirli bir imparator için Arap çölündeki bir adamdan gelen mektup bir hakaretti.

Resûlullah ﷺ ordu göndererek karşılık vermedi. Mektup nasıl yırtıldıysa krallıklarının da öyle parçalanması için ***Allah'a dua etti***. Bu dua, ilerleyen bölümlerde görüleceği gibi şaşırtıcı bir şekilde kabul oldu.

Buradaki ders: ***hakkı kibirle reddetmek*** helake götürür. Allah kibirliler hakkında şöyle buyurur: “Yeryüzünde haksız yere büyüklük taslayanları âyetlerimden uzaklaştıracağım” (A‘râf 7:146). Herakleios hiç değilse dinledi; Kisrâ ise hiç dinlemek istemedi.

YEMEN'DEKİ BÂZÂN VE KİSRÂ'NIN ÖLÜMÜ

Mektubun yırtılmasından sonraki olaylar, aktardığımız sahih hadislerde yer almaz; fakat siyer ve tarih kitaplarında meşhur olarak rivayet edilir. Durumunu belirterek zikrediyoruz:

SİYER NOTU: YEMEN VALİSİ BÂZÂN

İbn Sa'd ve Taberî'nin rivayetine göre Kisrâ, Yemen'deki valisi ***Bâzân'a*** Resûlullah'ı ﷺ kendisine getirmeleri için iki adam göndermesini emretti. Medine'ye vardıklarında Resûlullah ﷺ onlardan beklemelerini istedi, sonra şunu haber verdi: ***"Rabbim bu gece efendinizi öldürdü; oğlu Şîrûye onu öldürdü."***

İki elçi dönüp haberi Bâzân'a ilettiler. Çok geçmeden Şîrûye'den babasının ölümünü doğrulayan bir mektup geldi. Bunun üzerine ***Bâzân ve Yemen'deki Farslar Müslüman oldu***. Bu rivayet siyer kitaplarında meşhurdur; senetlerinin bir kısmı mürseldir.

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; Taberî, Târîhu'r-Rusul ve'l-Mülûk; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

TARİH NOTU: II. HÜSREV'İN DÜŞÜŞÜ

İslâm dışı tarih kaynakları da ***II. Hüsrev'in oğlu II. Kavad (Şîrûye) tarafından tahttan indirildiğini***, Şubat 628'de devrildiğini ve birkaç gün sonra öldürüldüğünü kaydeder (Wikipedia, "Khosrow II"). Ardından dört yıl içinde Fars'ı ***ondan fazla kral ve kraliçe*** birbiri ardınca yönetti — krallık gerçekten "parçalandı".

Resûlullah ﷺ, Farsların Kisrâ'nın kızını başa geçirdiğini duyunca şöyle buyurdu: ***"İşlerini bir kadına bırakan bir kavim kurtuluşa eremez"*** (Sahîh-i Buhârî 4425). Bu hadis onun Fars'taki gelişmeleri yakından takip ettiğini gösterir. Âlimler bu hadisin anlamını devletin en üst yönetimi bağlamında tartışmışlardır.

"ONDAN SONRA KİSRÂ OLMAYACAK"

Resûlullah ﷺ yalnızca dua etmedi; iki büyük imparatorluğun ***geleceğini de olağanüstü bir kesinlikle haber verdi***:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3121

حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ، سَمِعَ جَرِيرًا، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِذَا هَلَكَ كِسْرَى فَلاَ كِسْرَى بَعْدَهُ، وَإِذَا هَلَكَ قَيْصَرُ فَلاَ قَيْصَرَ بَعْدَهُ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَتُنْفَقَنَّ كُنُوزُهُمَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

TERCÜME:

Câbir b. Semüre رضى الله عنه dedi ki: Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: **"Kisrâ helak olunca ondan sonra Kisrâ olmayacak; Kayser helak olunca ondan sonra Kayser olmayacak.** *Canım elinde olana yemin olsun ki, ikisinin hazineleri mutlaka Allah yolunda harcanacaktır.*"

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ishaq b. Ibrahim ← Jarir b. 'Abd al-Hamid ← 'Abd al-Malik b. 'Umair ← Jabir b. Samurah رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Farzi'l-Humus, Hadis No. 3121; ayrıca No. 3618–3619; ve Sahîh-i Müslim No. 2919.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3121

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu söz söylendiğinde Rum ve Fars ***dünyanın en büyük iki gücüydü***; Müslümanlar ise Medine'de küçük bir topluluktu. Fakat yirmi yıl geçmeden bu kehanet gerçekleşti.

OLAY	YIL
Kadisiye Savaşı; Fars ordusu yenildi	15 H / 636
Medâin (Kisrâ'nın başkenti) fethedildi	16 H / 637
Nihâvend Savaşı, "fetihlerin fethi"	21 H / 642
Son Kisrâ III. Yezdicerd öldürüldü	31 H / 651
Yermük Savaşı; Rumlar Şam'ı terk etti	15 H / 636

Resûlullah'ın رضى الله عنه Kisrâ'nın hazineleri hakkındaki haberini duyan Adî b. Hâtim ﷺ daha sonra şöyle dedi: ***"Kisrâ b. Hürmüz'ün hazinelerini açanlar arasında ben de vardım"*** (Sahîh-i Buhârî 3595). Bu hazineler Ömer رضى الله عنه zamanında Allah yolunda harcandı.

Peki ya Kayser? Rum Kayseri unvanı Konstantinopolis'te asırlarca sürdü. Nevevî'nin ***Şerhu Sahîhi Müslim'de*** naklettiğine göre İmam Şâfiî bunun anlamını şöyle açıklar: ***Irak'ta artık Kisrâ, Şam'da artık Kayser olmayacak*** — ve öyle oldu. Yermük'ten sonra Herakleios Şam'ı ebediyen terk etti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NÜBÜVVETİN DELİLİ OLARAK KEHANET

Ahzâb ittifakının baskısından henüz kurtulmuş küçük bir devletin liderinin, ***dünyanın en büyük iki imparatorluğunun hazinelerinin*** takipçileri tarafından Allah yolunda harcanacağına kesinlikle yemin ettiğini düşünün. O dönemde hiçbir siyaset gözlemcisi bunu öngörmezdi. Fakat haber verildiği gibi gerçekleşti ve hayatta kalan sahâbîler buna şahit oldu.

Bu, Allah'ın vaadinin yerine gelmesidir: ***"Peygamberini, hidayet ve hak din ile, onu bütün dinlere üstün kılmak için gönderen O'dur"***Tefsir: İbn Kesîr 48:28.

Buradaki ders: Resûlullah'ın ﷺ gerçekleşen kehanetleri tarihin sınayabileceği ***nübüvvet delilleridir***.

Ayrıca ***maddi gücün kalıcı olmadığını*** öğretir; yenilmez görünen imparatorluklar Allah dilediğinde yıkılabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NECÂŞÎ: KİMSEYE ZULMETMEYEN HÜKÜMDAR

Kisrâ mektubu yırttıysa, Habeşistan (Etiyopya) hükümdarı ***Necâşî*** en şerefli karşılığı verdi. ***Ashame*** adındaki bu Necâşî Müslümanlara yabancı değildi. Yaklaşık on beş yıl önce Habeşistan'a hicret eden ***sahâbîleri Kureyş'in zulmünden korumuştu***.

Resûlullah ﷺ Habeşistan'ı ilk hicret yeri olarak seçmişti; çünkü siyer kitaplarında belirtildiği gibi orada ***kimseye zulmetmeyen bir hükümdar*** vardı. Kureyş sahâbîlerin teslim edilmesini istemek için Amr b. Âs'ı gönderdiğinde Ca'fer b. Ebî Tâlib Meryem Sûresi'ni okumuş, Necâşî sakalı ıslanıncaya kadar ağlamış ve Îsâ'nın عَلَيْهِ السَّلَامُ ve Muhammed'in ﷺ getirdiklerinin ***aynı kaynaktan çıktığını*** söylemişti.

İbn Kesîr'in zikrettiği gibi bazı müfessirler şu âyeti Necâşî ve Habeş rahipleriyle ilişkilendirir: ***"Peygamber'e indirileni dinledikleri zaman, gözlerinin yaşla dolduğunu görürsün"***Tefsir: İbn Kesîr 5:83.

SİYER NOTU: NECÂŞÎ'YE MEKTUP

İbn Sa'd'ın rivayetine göre Resûlullah'ın ﷺ Necâşî'ye mektubunu ***Amr b. Ümeyye ed-Damrî*** götürdü. Necâşî onu saygıyla aldı, gözlerinin üzerine koydu, tahtından indi ve ***Müslüman olduğunu ilan etti***.

Necâşî ayrıca Habeşistan'da bulunan Ebû Süfyân'ın kızı Ümmü Habîbe ile nikâhta Resûlullah'a ***akad nikah dengan Ummu Habibah*** vekâlet etti ve onun adına mehrini ödedi (Sünen-i Ebû Dâvûd 2107; Elbânî sahih demiştir). Ca'fer ve sahâbîleri de gemiyle geri gönderdi; onlar Hayber'e ulaştılar (Seri 16).

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; Sünen-i Ebû Dâvûd 2107. https://sunnah.com/abudawud:2107

BİR HÜKÜMDAR İÇİN KILINAN CENAZE NAMAZI

Siyer kitaplarına göre Necâşî Ashame ***hicretin 9. yılında*** vefat etti. Resûlullah ile ﷺ hiç karşılaşmamıştı; Kızıldeniz'in ötesinde, binlerce kilometre uzakta yaşıyordu. Fakat Allah onun vefatını Resûlüne ***aynı gün*** haber verdi. Ebû Hüreyre رضى الله عنه anlatıyor:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1245

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم نَعَى النَّجَاشِيَّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى، فَصَفَّ بِهِمْ وَكَبَّرَ أَرْبَعًا.

TERCÜME:

Ebû Hüreyre رضى الله عنه rivayet eder ki **Resûlullah ﷺ Necâşî'nin ölümünü öldüğü gün haber verdi.**

Namazgâha çıktı, onlarla saf bağladı ve dört tekbir aldı.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Isma'il b. Abi Uwais ← Malik b. Anas ← Ibn Şihab al-Zuhri ← Sa'id b. al-Musayyib ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cenâiz, Hadis No. 1245; ayrıca No. 1333, 3880; ve Sahîh-i Müslim No. 951.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1245

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما, Resûlullah'ın ﷺ o günkü sözlerini, Necâşî'nin ***gerçek adıyla*** birlikte rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3877

حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ جَابِرٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم حِينَ مَاتَ النَّجَاشِيُّ مَاتَ الْيَوْمَ رَجُلٌ صَالِحٌ، فَقُومُوا فَصَلُّوا عَلَى أَخِيكُمْ أَصْحَمَةَ.

TERCÜME:

Câbir رضى الله عنه dedi ki: Necâşî vefat ettiğinde Nebî ﷺ şöyle buyurdu: ***"Bugün salih bir adam vefat etti.***

Kalkın, kardeşiniz Ashame'nin namazını kılın."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Rabi' al-Zahrani ← Sufyan b. 'Uyainah ← Ibn Juraij ← 'Ata' b. Abi Rabah ← Jabir b. 'Abdullah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Necâşî'nin Ölümü Bâbı, Hadis No. 3877; ve Sahîh-i Müslim No. 952.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3877

BU HADİSİN DERSLERİ

Resûlullah ﷺ onu ***"kardeşiniz"*** ve ***"salih bir adam"*** diye andı. Başka bir rivayette şöyle buyurdu: ***"Kardeşiniz için mağfiret dileyin"*** (Sahîh-i Buhârî 3880). Onu hiç görmemiş bir Habeş hükümdarı Medine'deki sahâbîlerin kardeşi oldu — ***İslâm kardeşliği*** ırkı, rengi ve ülke sınırlarını aşar.

GIYABİ CENAZE NAMAZI

Bu olay, başka bir yerde vefat eden Müslüman için kılınan ***gıyabi cenaze namazının*** delilidir. Şâfiî ve Hanbelî mezhebi âlimleri onu genel olarak caiz görür; bazı âlimler ise Necâşî'nin durumu gibi, ülkesinde ***namazını kılan kimse bulunmayan*** kişiyle sınırlar. İbnü'l-Kayyim ***Zâdü'l-Meâd'de*** ikinci görüşe meyleder. (Hanefî notu: Hanefîlere göre gıyabi cenaze namazı kılınmaz; Necâşî olayını Resûlullah'a özgü bir durum olarak değerlendirirler.)

Resûlullah ﷺ ***namazgâha çıktı***, saf bağladı ve dört tekbir aldı — tıpkı normal cenaze namazı gibi. Bu,

Necâşî'nin onun katındaki yüksek yerini ve Müslümanları en zayıf anlarında koruyan ***birinin iyiliğine*** ne kadar değer verdiğini gösterir.

İbn Kesîr, bazılarının bir Habeş hükümdarının namazını kılmayı sorgulaması üzerine şu âyetin Necâşî hakkında indiğine dair rivayeti zikreder: ***"Ehl-i Kitab'dan öyleleri vardır ki, Allah'a, size indirilene… inanırlar"***Tefsir: İbn Kesîr 3:199.

DİĞER NECÂŞÎ

Enes'in رضى الله عنه hadisindeki bir ifadeye dönüyoruz (Sahîh-i Müslim 1774): ***"Bu Necâşî, Nebî'nin ﷺ cenaze namazını kıldığı Necâşî değildir."*** Bu ne demektir?

Âlimler, Resûlullah'ın ﷺ ***iki Necâşî'ye*** mektup yazdığını açıklar. Birincisi iman eden ve cenaze namazı kılınan ***Ashame'dir***. Ashame vefat ettikten sonra Resûlullah ﷺ ***onun halefi olan Necâşî'ye*** de mektup yazıp onu İslâm'a davet etti — Enes'in Müslim'deki rivayetinde kastedilen bu mektuptur; çünkü henüz iman etmemiş hükümdarlara yazılan mektuplarla birlikte zikredilir. İbnü'l-Kayyim ve İbn Hacer bu açıklamayı zikreder.

Siyer kitapları ikinci Necâşî'nin Müslüman olduğunu kaydetmez. Bu ayrıntı ***hadis râvilerinin titizliğini*** gösterir: Enes, aynı unvanı taşıyan iki hükümdar arasında okuyucunun karışıklığa düşmesine izin vermedi. Buradaki ders: ***rivayette doğruluk*** ilim emanetinin bir parçasıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MUKAVKIS, MISIR'IN BÜYÜĞÜ

O dönemde Mısır Rum hâkimiyetindeydi ve İskenderiye'deki büyüğüne ***Mukavkıs*** denirdi. Ona yazılan mektubun kıssası Sahîh-i Buhârî ya da Müslim'de yer almaz, fakat siyer kitaplarında yaygın olarak rivayet edilir:

SİYER NOTU: HÂTIB B. EBÎ BELTA'A İSKENDERİYE'DE

İbn Sa'd ve İbn Abdilhakem'in rivayetine göre Resûlullah'ın ***Hatib bin Abi Balta'ah*** mektubunu Mukavkıs'a Hâtıb b. Ebî Belta'a götürdü. Mukavkıs onu saygıyla karşıladı, fildişi bir kutuda sakladı ve nazik bir mektupla cevap verdi: bir peygamberin daha geleceğini kabul etti, fakat ***Müslüman olmadı***.

Resûlullah'a ***hadiah-hadiah*** hediyeler gönderdi; bunlar arasında iki cariye, ***Mâriye*** ve kız kardeşi ***Sîrîn***, elbiseler ve daha sonra ***Düldül*** diye adlandırılan beyaz bir katır vardı. Mâriye el-Kıbtiyye, Resûlullah'ın ***Ibrahim*** oğlu İbrâhim'in annesi oldu. Tarihçiler Mukavkıs'ın gerçek kimliği konusunda farklı görüşlere sahiptir.

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; İbn Abdilhakem, Fütûhu Mısr; İbnü'l-Kayyim, Zâdü'l-Meâd.
Wikipedia, "Muqawqis". https://en.wikipedia.org/wiki/Muqawqis

Resûlullah'ın ***Ibrahim*** Mâriye'den olan oğlu İbrâhim'in varlığı sahih hadisle sabittir. İbrâhim küçükken vefat edince Resûlullah ﷺ gözyaşı döktü ve şöyle buyurdu: ***"Göz yaşarır, kalp hüzünlenir; fakat Rabbimizin razı olacağından başkasını söylemeyiz. Ey İbrâhim! Senin ayrılığınla gerçekten hüzünlüyüz"*** (Sahîh-i Buhârî 1303).

Resûlullah ﷺ Mısır hakkında da tavsiyede bulundu: ***"Mısır'ı fethedeceksiniz... Halkına iyi davranın; çünkü onların himaye hakkı ve akrabalık bağı vardır"*** (Sahîh-i Müslim 2543). Âlimler bu "akrabalık bağının", İsmâil'in ***Hajar*** annesi Hâcer'e ve İbrâhim'in annesi ***Mâriye'ye*** işaret ettiğini açıklar; ikisi de Mısırlıdır.

ARAP HÜKÜMDARLARI: GASSÂN, YEMÂME, BAHREYN VE UMMAN

Resûlullah ﷺ büyük güçlerin yanı sıra Yarımada'nın sınırlarındaki ***Arap hükümdar ve yöneticilerine*** de yazdı. Verdikleri karşılıklar farklıydı ve bu kıssalar ***siyer kitaplarından*** gelir:

YÖNETİCİ VE ELÇİ	KARŞILIK (SİYER KİTAPLARI)
Hâris b. Ebî Şemir el-Gassânî (Şam) — Şücâ' b. Vehb	Öfkelendi, mektubu fırlattı ve Medine'ye saldırmakla tehdit etti
Hevze b. Ali el-Hanefî (Yemâme) — Salît b. Amr	İktidardan pay istedi; reddedildi; kısa süre sonra öldü
Münzir b. Sâvâ (Bahreyn) — Alâ el-Hadramî	Halkının birçoğuyla birlikte Müslüman oldu
Ceyfer ve Abd b. Cülendâ (Umman) — Amr b. Âs	Görüşmeden sonra Müslüman oldular; 8 H

SİYER NOTU: HEVZE VE İKTİDAR TALEBİ

İbn Sa'd'ın rivayetine göre Yemâme yöneticisi Hevze, mektuba cevaben, uyarsa kendisine ***iktidardan bir pay*** verilmesini istedi. Resûlullah ﷺ bunu reddetti; çünkü bu iş ***iktidar pazarlığı değildi***. Hevze kısa süre sonra öldü. Yemâme daha sonra Müseylimetü'l-Kezzâb'ın ortaya çıktığı yer oldu.

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; İbnü'l-Kayyim, Zâdü'l-Meâd.

BAHREYN VE ZEKÂT MEKTUBU

Müslüman olan Bahreyn halkına daha sonra ***zekât hükümleriyle*** ilgili mektuplar ulaştı. Ebû Bekir'in Bahreyn'e gönderdiği Enes رضى الله عنه, Resûlullah'ın ﷺ yüzüğüyle mühürlenmiş bir mektup taşıdı (Sahîh-i Buhârî 3106); deve, koyun ve gümüş zekâtının miktarlarını içeren metni Sahîh-i Buhârî 1454'te rivayet edilir. Davet mektupları ***yönetim ve şeriat mektuplarına*** dönüştü.

Buradaki ders: insanların davete verdiği karşılık ***ülkenin gücüne bağlı değildir***. Bahreyn ve Umman'ın küçük hükümdarları iman etti, büyük imparatorlar ise reddetti. Hidayet güçle değil, hakkı kabule ***kalbin hazır olmasıyla*** ölçülür.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SÜMÂME B. ÜSÂL: AHLÂKLA ESİR EDİLEN LİDER

Yemâme'nin lideri ***Sümâme b. Üsâl'in*** kıssası, liderlere davetin başka bir yolunu gösterir: mektupla değil, ***ahlâkla***. Ebû Hüreyre رضى الله عنه anlatıyor:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4372

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، قَالَ حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ بَعَثَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم خَيْلاً قِبَلَ نَجْدٍ، فَجَاءَتْ بِرَجُلٍ مِنْ بَنِي حَنِيفَةَ يُقَالُ لَهُ ثُمَامَةُ بْنُ أُثَالٍ، فَرَبَطُوهُ بِسَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ، فَخَرَجَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ مَا عِنْدَكَ يَا ثُمَامَةُ. فَقَالَ عِنْدِي خَيْرٌ يَا مُحَمَّدُ، إِنْ تَقْتُلْنِي تَقْتُلْ ذَا دَمٍ، وَإِنْ تُنْعِمْ تُنْعِمْ عَلَى شَاكِرٍ، وَإِنْ كُنْتَ تُرِيدُ الْمَالَ فَسَلْ مِنْهُ مَا شِئْتَ. حَتَّى كَانَ الْغَدُ ثُمَّ قَالَ لَهُ مَا عِنْدَكَ يَا ثُمَامَةُ. قَالَ مَا قُلْتُ لَكَ إِنْ تُنْعِمْ تُنْعِمْ عَلَى شَاكِرٍ. فَتَرَكَهُ حَتَّى كَانَ بَعْدَ الْغَدِ، فَقَالَ مَا عِنْدَكَ يَا ثُمَامَةُ. فَقَالَ عِنْدِي مَا قُلْتُ لَكَ. فَقَالَ أَطْلِقُوا ثُمَامَةَ، فَانْطَلَقَ إِلَى نَخْلٍ قَرِيبٍ مِنَ الْمَسْجِدِ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، يَا مُحَمَّدُ وَاللَّهِ مَا كَانَ عَلَى الأَرْضِ وَجْهٌ أَبْغَضَ إِلَيَّ مِنْ وَجْهِكَ، فَقَدْ أَصْبَحَ وَجْهُكَ أَحَبَّ الْوُجُوهِ إِلَيَّ، وَاللَّهِ مَا كَانَ مِنْ دِينٍ أَبْغَضَ إِلَيَّ مِنْ دِينِكَ، فَأَصْبَحَ دِينُكَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيَّ، وَاللَّهِ مَا كَانَ مِنْ بَلَدٍ أَبْغَضَ إِلَيَّ مِنْ بَلَدِكَ، فَأَصْبَحَ بَلَدُكَ أَحَبَّ الْبِلاَدِ إِلَيَّ، وَإِنَّ خَيْلَكَ أَخَذَتْنِي وَأَنَا أُرِيدُ الْعُمْرَةَ، فَمَاذَا تَرَى فَبَشَّرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَمَرَهُ أَنْ يَعْتَمِرَ، فَلَمَّا قَدِمَ مَكَّةَ قَالَ لَهُ قَائِلٌ صَبَوْتَ. قَالَ لاَ، وَلَكِنْ أَسْلَمْتُ مَعَ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَلاَ وَاللَّهِ لاَ يَأْتِيكُمْ مِنَ الْيَمَامَةِ حَبَّةُ حِنْطَةٍ حَتَّى يَأْذَنَ فِيهَا النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم.

TERCÜME:

Ebû Hüreyre رضى الله عنه dedi ki: **Nebî ﷺ Necid tarafına bir süvari birliği gönderdi; Hanîfeoğulları'ndan Yemâme halkının lideri Sümâme b. Üsâl adında bir adamı getirdiler ve onu mescidin direklerinden birine bağladılar.** Nebî ﷺ yanına çıkıp sordu: "Ey Sümâme, yanında ne var?" O dedi ki: "Yanımda hayır var, ey Muhammed. Beni öldürürsen kanı talep edilecek birini öldürürsün; iyilik edersen şükreden birine iyilik edersin; mal istiyorsan iste." İkinci ve üçüncü gün de sordu, sonra şöyle buyurdu: ***"Sümâme'yi serbest bırakın."*** Sümâme yakındaki bir hurmalığa gidip yıkandı, sonra mescide girip kelime-i şehadet getirdi ve şöyle dedi: ***"Ey Muhammed! Vallahi, yeryüzünde senin yüzünden daha çok nefret ettiğim bir yüz yoktu; şimdi***

senin yüzün bana en sevgili yüz oldu…" Mekke'ye varınca birisi: "Dininden mi döndün?" dedi. O: "Hayır, fakat Resûlullah Muhammed ﷺ ile birlikte Müslüman oldum. ***Vallahi, Nebî ﷺ izin vermedikçe Yemâme'den size bir buğday tanesi bile gelmeyecek.***" dedi.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Yusuf ← al-Laith b. Sa'd ← Sa'id b. Abi Sa'id al-Maqburi ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hanîfeoğulları Heyeti ve Sümâme b. Üsâl Hadisi Bâbı, Hadis No. 4372; ve Sahîh-i Müslim No. 1764.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4372

BU HADİSİN DERSLERİ

Sümâme esir alınıp üç gün mescitte bağlı kaldı. Orada Müslümanların hayatını ***bizzat gördü***: namazlarını, ahlâklarını ve Resûlullah'ın ﷺ ona davranışını. Sonra ***şartsız serbest bırakıldı***. Bu cömertlik, onu bağlayan iplerden daha güçlü bir şekilde kalbini esir aldı.

Sözlerine dikkat edin: ***en çok nefret ettiği*** yüz, din ve memleket ***en çok sevdiği*** oldu. Davette ahlâkın gücü budur. Sümâme daha sonra Yemâme'den Mekke'ye buğday sevkiyatını durdurdu; Kureyş Resûlullah'a ﷺ yalvardı ve siyer kitaplarına göre o, düşman olmalarına rağmen Mekke halkına ***merhametinden*** sevkiyatın yeniden başlatılmasını istedi.

ESİRLERE DAVRANIŞ

Kur'an esirlere iyilik edenleri över: ***"Onlar, seve seve yoksula, yetime ve esire yemek yedirirler"***Tefsir: İbn Kesîr 76:8.

Sümâme bir esir ve düşmandı; buna rağmen kendisine yemek verildi, işkence edilmedi ve her gün nazikçe soruldu. Resûlullah ﷺ onu Müslüman olmaya zorlamadı; onu ***serbest bıraktı***, o da özgür kaldıktan sonra İslâm'ı gönül rızasıyla seçti. Bu, ***dinde zorlama olmadığının*** delilidir.

Buradaki ders: en etkili davet bazen söz gerektirmez. Çaresiz olana, hatta düşmana gösterilen ***cömertlik*** sımsıkı kapalı kalpleri açabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİKMETLE DAVET ET

Resûlullah'ın ﷺ bütün mektupları ve elçileri Allah'ın çizdiği tek bir yöntemi izledi: ***"Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır"***Tefsir: İbn Kesîr 16:125.

Allah davetçinin görevinin sınırını da açıklar: ***"Eğer yüz çevirirlerse, sana düşen sadece tebliğdir"***Tefsir: İbn Kesîr 3:20.

Bu âyetler Resûlullah'ın ﷺ neden kimseyi zorlamadığını açıklar. Onun görevi ***açıkça tebliğ etmekti***; hidayet Allah'a aittir. Kisrâ mektubu yırttı, Herakleios tahtını seçti, Mukavkıs hediye gönderdi — ve Resûlullah ﷺ onları iman etmeye zorlamak için savaş açmadı.

Aynı zamanda Allah, risaletin ***eksiksiz*** tebliğ edilmesini emretti: ***"Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et"***Tefsir: İbn Kesîr 5:67.

HİKMET UNSURU	MEKTUPLARDAKİ ÖRNEĞİ
Âdetleri anlamak	Hükümdarlar mühürsüz mektup okumadığı için mühür yüzüğü
Tebliğciyi seçmek	Rum'a Dıhye; Mısır'a Hâtıb
Ortak noktayla başlamak	Ehl-i Kitab'a 3:64 âyeti
Unvanlara saygı	"Rumların büyüğü", "Kıptîlerin büyüğü"
Kısa ve açık	"Müslüman ol, selamete er"
Zorlamamak	Mektup reddedildi diye savaş yok

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

YÖNETİCİLERE YUMUŞAK SÖZ

Yöneticilere davet edebini Allah, Mûsâ ve Hârûn'a عَلَيْهِ السَّلَامُ öğretmiştir: ***"İkiniz Firavun'a gidin, çünkü o azdı"***Tefsir: İbn Kesîr 20:43.

"Ona yumuşak söz söyleyin; belki öğüt alır veya korkar"Tefsir: İbn Kesîr 20:44.

Kendini tanrı ilan eden Firavun bile ***yumuşak sözle*** davet edilmesi gerekiyorsa, diğer hükümdarlar buna daha layıktır. Resûlullah'ın ﷺ mektupları bu edebe uydu: hakaret yok, aşağılama yok; yalnızca açık bir davet ve makama saygı.

Bizim için ders: yöneticiye, amire ya da güç sahibi herhangi birine nasihat ***hikmet ve edeple*** yapılmalıdır. Sert biçimde söylenen hak, çoğu zaman içeriği yüzünden değil üslubu yüzünden reddedilir.

HÜKÜMDAR MEKTUPLARININ KAYNAKLARI

Hükümdarlara gönderilen mektupların kıssası bize dereceleri farklı üç tür kaynakla ulaşmıştır. Bu e-kitap, okuyucu ***neyin kesin***, ***neyin meşhur*** olduğunu bilsin diye bunları birbirinden ayırır:

Hükümdar Mektupları Kıssalarının Kaynakları

Kur'an (6)

- Bütün insanlara gönderilen Resul (34:28; 7:158)
- Âlemlere rahmet (21:107)
- Ehl-i Kitab'la ortak söz (3:64)
- Rumların zaferi (30:2–4)
- Hikmetle davet (16:125)
- Görev sadece tebliğdir (3:20; 5:67)

Sahih hadis (8)

- Bütün insanlara gönderilmesi
- "Muhammed Resûlullah" gümüş yüzüğü
- Her yöneticiye mektup
- Herakleios Ebû Süfyân'ı sorguluyor; mektup metni
- Kisrâ mektubu yırtıyor
- Ondan sonra Kisrâ ve Kayser yok
- Necâşî için gıyabi cenaze namazı
- Sümâme b. Üsâl

Siyer kitapları (4)

- Bir günde altı elçi
- Mukavkıs ve hediyeleri
- Arap hükümdarları: Gassân, Yemâme, Bahreyn, Umman
- Kisrâ'nın oğlunun elinde ölümü

Siyer kitaplarındaki kıssalar ilgili bölümlerde durumları açıklanarak zikredilir.

Şekil 4: Bu e-kitaptaki hükümdar mektupları kıssalarının kaynak durumu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİKÂYE	KAYNAK VE DURUM
Herkese gönderilen resul; rahmet; ortak söz; Rum; hikmet	Kur'an (34:28; 7:158; 21:107; 3:64; 30:2–4; 16:125) — kesin
Beş özellik; yüzük; Herakleios; Kisrâ	Sahîh-i Buhârî 335, 65, 3106, 7, 4424, 3121 — sahih
Her yöneticiye mektup; diğer Necâşî	Sahîh-i Müslim 1774 — sahih
Gıyabi namaz; Sümâme	Sahîh-i Buhârî 1245, 3877, 4372 — sahih
Ümmü Habîbe'nin Necâşî aracılığıyla nikâhı	Sünen-i Ebû Dâvûd 2107 — sahih
Elçilerin isimleri; Bâzân; Mukavkıs; Arap hükümdarları	Siyer kitapları — meşhur; bir kısmı mürsel

Siyer kitaplarındaki kıssalar mutlaka uydurma değildir; güvenilir siyer âlimleri tarafından rivayet edilmiştir. Fakat bunlar Kur'an ve sahih hadislerle ***aynı derecede değildir***. Bu e-kitap İsrâiliyat kıssalarına veya açıkça uydurma olan rivayetlere ***yer vermez***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RESÛLULLAH'IN ﷺ ELÇİLERİ: KİMLERDİ?

6. bölüm elçilerin isimlerini ve yolculuk yönlerini sıraladı. Bu bölüm onları daha yakından tanıtıyor: hangi kabileden geldiler, faziletleri neydi ve hayatları nasıl sona erdi. Elçilerin seçimi tesadüf değildi; her biri gideceği ülkeye uygun bir özellik taşıyordu.

ELÇİ	KABİLE	GÖNDERİLDİĞİ KİŞİ	DİĞER BİLGİLER
Dıhye b. Halîfe el-Kelbî	Kelb (Kudâa)	Busrâ valisi aracılığıyla Herakleios	Sahîh-i Buhârî 7 ile sabittir; yakışıklılığıyla bilinirdi
Abdullah b. Huzâfe es-Sehmî	Kureyş, Sehmoğulları	Bahreyn'in büyüğü aracılığıyla Kisrâ	Sahîh-i Buhârî 4424 ile sabittir; Habeşistan'a hicret etmişti
Amr b. Ümeyye ed-Damrî	Damraoğulları (Kinâne)	Necâşî	Siyer kitapları
Hâtıb b. Ebî Belta'a	Lahm kabilesinden; Esed b. Abdiluzzâoğulları'nın (Kureyş) müttefiki	Mukavkıs	Bedir ehlinden; siyer kitapları
Şücâ' b. Vehb el-Esedî	Esed b. Huzeyme oğulları; Abdüşemsoğulları'nın müttefiki	Hâris el-Gassânî	Bedir ehlinden; siyer kitapları
Salît b. Amr el-Âmirî	Kureyş, Âmir b. Lüey oğulları	Hevze b. Ali (Yemâme)	Habeşistan'a hicret etmişti; siyer kitapları
Alâ b. el-Hadramî	Hadramevt'ten; Ümeyyeoğulları'nın müttefiki	Münzir b. Sâvâ (Bahreyn)	Sonra Bahreyn valisi oldu; siyer kitapları
Amr b. Âs	Kureyş, Sehmoğulları	Ceyfer ve Abd (Umman)	Hicretin 8. yılında Müslüman oldu; sonra Mısır'ı fethetti

İlk iki isim sahih hadisle sabittir; diğerleri siyer kitaplarının meşhur bilgisidir (İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; İbn Hişâm; İbnü'l-Kayyim, Zâdü'l-Meâd). Her elçinin kabilesi, İbn Hacer'in el-İsâbe'si gibi terâcim kitaplarından alınmıştır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DIHYE EL-KELBÎ: SAHÂBÎLERİN TANIDIĞI YÜZ

HADİS: BİR ADAM SURETİNDE CEBRÂİL

Ümmü Seleme رضى الله عنها rivayet eder ki, kendisi Nebî'nin ﷺ yanındayken Cebrâil geldi; onunla konuştu, sonra gitti. Nebî ﷺ Ümmü Seleme'ye: "Bu kimdi?" diye sordu. O: "Bu Dıhye" dedi. Ümmü Seleme, Nebî'nin ﷺ Cebrâil'i haber verdiği hutbesini duyuncaya kadar onu Dıhye'den başkası sanmadığını söyledi.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 3634.

Bu hadis Dıhye'nin yüzünün Medine'de çok kişi tarafından tanındığını gösterir. Ayrıca kuzeyde, Şam'a yakın yaşayan Kelb kabilesindendi ve oraya ticaret için giderdi. Yakışıklı, fasih ve Rum diyarını tanıyan bir elçi, bir imparatorun karşısına çıkmak için isabetli bir seçimdi.

ABDULLAH B. HUZÂFE: SORMAKTAN ÇEKİNMEYEN SAHÂBÎ

HADİS: "BABAN HUZÂFE'DİR"

Enes b. Mâlik رضى الله عنه rivayet eder ki bir gün Resûlullah ﷺ hutbe verdi ve "Bana sorun" buyurdu. Abdullah b. Huzâfe kalkıp: "Babam kim?" diye sordu. O: "Baban Huzâfe'dir" buyurdu.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 93.

İbn Hacer Fethu'l-Bârî'de, Abdullah'ın bazı insanlar nesebini sorguladığı için sorduğunu açıklar; Resûlullah'ın ﷺ cevabı halkın önünde onun gönlünü rahatlattı. Sormaktan çekinmeyen bu sahâbî, daha sonra çağının en kibirli imparatoru Kisrâ'nın karşısına çıktı.

SİYER NOTU: ABDULLAH B. HUZÂFE RUMLARA ESİR DÜŞÜYOR

İbn Asâkir'in Târîhu Dımaşk'ı gibi tarih kitapları, Halife Ömer رضى الله عنه zamanında Abdullah b. Huzâfe'nin Rum ordusuna esir düştüğünü anlatır. Rum kralı onu İslâm'ı terk etmesi için tehdit etti, fakat o reddetti. Sonunda kral, başını öperse onu serbest bırakacağını söyledi. Abdullah, bütün Müslüman esirlerin de kendisiyle birlikte serbest bırakılması şartıyla kabul etti; kral da bunu yerine getirdi. Bu kıssa Ömer'e ulaşınca, her Müslümanın Abdullah'ın başını öpmesi gerektiğini söyledi ve ilk öpen kendisi oldu.

Bu kıssa tarih kitaplarından olup senedi âlimlerce tartışılmıştır; sahih hadis kitaplarında yer almaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ELÇİ ÖLDÜRÜLMEZ

HADİS: ELÇİLERİN DOKUNULMAZLIĞI

Nuaym b. Mes‘ûd el-Eşcaî رضى الله عنه rivayet eder ki Müseylime’nin iki elçisi onun mektubunu getirdi. Resûlullah ﷺ onlara: “Siz ne diyorsunuz?” diye sordu. Onlar: “Onun dediği gibi diyoruz” dediler. Buyurdu ki: “Vallahi, elçiler öldürülmeseydi ikinizin boynunu vururdum.”

Derece: Hâkim (el-Müstedrek) sahih demiştir — Sünen-i Ebû Dâvûd 2761.

Bugün diplomatik dokunulmazlık olarak bilinen bu ilkeyi Resûlullah ﷺ sahte bir peygamberin elçilerine bile uyguladı. Buna karşılık onun kendi elçilerine her zaman aynı muamele yapılmadı; siyer kitapları, elçisi Hâris b. Umeyr el-Ezdî’nin Şurahbîl b. Amr el-Gassânî tarafından öldürüldüğünü ve bu olayın Mûte Savaşı’nın sebebi olduğunu zikreder (Seri 19).

Resûlullah ﷺ Medine’ye gelen elçileri de onurlandırırdı. Son vasiyetlerinden biri şuydu: “Heyetlere benim verdiğim gibi hediye verin” (Sahîh-i Buhârî 3053).

DERS

Her elçi bir üstünlüğü sebebiyle seçildi: Dıhye Şam’ı tanırdı, Abdullah b. Huzâfe cesurdu, Hâtıb güzel konuşurdu, Amr b. Âs ise müzakerede zekiydi. Davette ve her görevde doğru kişi doğru yere konmalıdır. Elçi kendisini gönderenin onurunu taşır; bu yüzden tebliğcinin ahlâkı tebliğ edilen içerik kadar önemlidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HÜKÜMDARLARDAN GELEN HEDİYELER

17. bölüm, siyer kitaplarına göre Mâriye el-Kıbtiyye ve Düldül katırı dâhil Mukavkıs'ın hediyelerinden söz etti. Bu bölüm gayrimüslim yöneticilerden gelen ve sahih hadislerde rivayet edilen diğer hediyeleri ve onlardan hediye kabul etmenin hükmünü bir araya getirir.

HADİS: EYLE KRALINDAN BEYAZ KATIR

Ebû Humeyd es-Sâidî رضى الله عنه dedi ki: Nebî ﷺ ile Tebük Gazvesi'ne çıktık; Eyle kralı Nebî'ye ﷺ beyaz bir katır hediye etti ve ona bir bürde giydirdi. O da ona ülkesi üzerindeki yönetimini koruyan bir antlaşma yazdı.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 3161.

HADİS: ÜKEYDİR'DEN İPEK CÜBBE

Enes b. Mâlik رضى الله عنه rivayet eder ki Nebî'ye ﷺ kalın ipekten bir cübbe hediye edildi; oysa o (erkeklere) ipeği yasaklıyordu. İnsanlar ona hayran kaldı. Buyurdu ki: "Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki, Sa'd b. Muâz'ın cennetteki mendilleri bundan daha güzeldir." Aynı rivayette onu Dûme'nin yöneticisi Ükeydir'in hediye ettiği zikredilir.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 2615; ayrıca 2616.

HADİS: REDDEDİLEN HEDİYE

İyâz b. Himâr رضى الله عنه Nebî'ye ﷺ bir deve hediye etti. Nebî: "Müslüman oldun mu?" diye sordu. O: "Hayır" dedi. Buyurdu ki: "Ben müşriklerin hediyesini kabul etmekten nehyolundum."

Derece: Elbânî'ye göre HASEN SAHİH — Sünen-i Ebû Dâvûd 3057; ayrıca Câmiu't-Tirmizî 1577.

BU RİVAYETLERİ UZLAŞTIRMAK

İmam Buhârî Sahîh'inde bir bâba «Müşriklerden hediye kabul etmek» adını verir ve Eyle kralı ile Ükeydir hadislerini oraya koyar. İbn Hacer Fethu'l-Bârî'de âlimlerin kabul ve ret hadislerini uzlaştırma yollarını zikreder: gönülleri yumuşatmak ve ilişkileri güçlendirmek gibi bir maslahat varsa hediye kabul edilir; hakka engel olacak bir minnet duygusu doğurmasından korkulursa ya da veren Müslümanlarla savaş hâlindeyse reddedilir. Bazı âlimler ise İyâz hadisindeki yasağın önce olduğunu, sonra izin verildiğini söyler.

HEDİYE	VEREN	KAYNAK VE DURUM
Beyaz katır ve bürde	Eyle kralı (Tebük, 9 H)	Sahîh-i Buhârî 3161 — sahih
Kalın ipek cübbe	Dûme'nin yöneticisi Ükeydir	Sahîh-i Buhârî 2615 — sahih

HEDİYE	VEREN	KAYNAK VE DURUM
Mâriye, Sîrîn, elbiseler, Düldül katırı	Mukavkıs, Mısır	Siyer kitapları — meşhur
Deve (reddedildi)	Müslüman olmadan önce İyâz b. Himâr	Sünen-i Ebû Dâvûd 3057 — hasen sahih

DERS

İslâm gayrimüslimlerle iyi ilişkilerin kapısını kapatmaz. Resûlullah ﷺ hükümdarların hediyelerini kabul etti, antlaşma mektuplarıyla karşılık verdi ve elçileri onurlandırdı. Fakat hediye ilkeyi satın alamaz: hediye, kalbi haktan bağlamanın aracı yapıldığında reddedilir. Göz kamaştıran ipek cübbe bile cennetin daha büyük nimetini hatırlatan bir vesile oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KÂTİPLER VE MEKTUPLARIN DİLİ

Resûlullah ﷺ ümmî bir peygamberdi (5. bölüm), fakat düzenli bir yazışma dairesi kurdu: vahiy kâtipleri, mektup kâtipleri, antlaşma kâtipleri ve tercümanlar vardı. Bu bölüm kalemin arkasındaki kişilere bakıyor.

> **HADİS: ZEYD B. SÂBİT YAHUDİ YAZISINI ÖĞRENİYOR**
>
> Zeyd b. Sâbit رضى الله عنه dedi ki: Resûlullah ﷺ kendisi için Yahudilerin yazısını öğrenmemi emretti ve "Vallahi, mektuplarım konusunda Yahudilere güvenmiyorum" buyurdu. Yarım ay geçmeden onu öğrendim. Bundan sonra o Yahudilere yazdığında onlara ben yazardım; onlar ona yazdıklarında da mektuplarını ona ben okurdum.
>
> Derece: HASEN — Câmiu't-Tirmizî 2715. İmam Buhârî de anlamını Kitâbü'l-Ahkâm'da, hâkimlerin tercümanı bâbında ta'lîk olarak zikreder.

Ensar'dan bir genç, davetin ve devlet güvenliğinin ihtiyacı için yarım ayda yabancı bir dilin yazısını öğrendi. Zeyd'in bu gayreti, onu daha sonra Ebû Bekir رضى الله عنه zamanında Kur'an'ı toplamakla görevlendirilecek güvenilir kişi yaptı.

HERAKLEİOS'UN SARAYINDAKİ TERCÜMAN

Resûlullah'ın ﷺ mektupları Arapça yazılıyordu. Herakleios'un sarayında Ebû Süfyân ile konuşma bir tercüman aracılığıyla yapıldı: Herakleios tercümanını çağırdı ve her soru ve cevap onun aracılığıyla iletildi (Sahîh-i Buhârî 7). Bu, iki tarafın da birbirinin diline saygı gösterdiğini ve mesajın doğru biçimde ulaştığını gösterir.

RESÛLULLAH'IN ﷺ

KÂTİP	RİVAYET EDİLEN GÖREV	KAYNAK
Zeyd b. Sâbit	Vahiy; Yahudilere mektuplar	Câmiu't-Tirmizî 2715; Sahîh-i Buhârî 4986
Ali b. Ebû Tâlib	Hudeybiye Antlaşması'nı yazmak	Sahîh-i Buhârî 2699 (Seri 15)
Muâviye b. Ebî Süfyân	Müslüman olduktan sonra kâtip	Sahîh-i Müslim 2501
Übey b. Ka'b	Vahiy	Siyer kitapları
Abdullah b. Erkam	Hükümdar ve yöneticilere mektuplar	Siyer kitapları

Sahîh-i Müslim 2501'deki hadiste Ebû Süfyân Müslüman olduktan sonra üç şey istedi; bunlardan biri oğlu Muâviye'nin Resûlullah'ın ﷺ yanında kâtip yapılmasıydı ve o bunu kabul etti. Kâtiplerin daha tam bir listesi, yirmiden fazla isim zikreden İbnü'l-Kayyim'in Zâdü'l-Meâd'ı gibi siyer kitaplarında bulunur.

DERS

Evrensel davet beceri ister: yazmak, okumak ve başkalarının dilini anlamak. Resûlullah ﷺ önemli işlerin güvenilmeyen kişilere bağlı kalmasına izin vermedi; kendi adamlarını yetiştirdi. Bugünün ümmeti için dil ve iletişim becerileri öğrenmek, İslâm'ı tebliğ emanetinin bir parçasıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

GÜNÜMÜZDE BULUNAN MEKTUP YAZMALARI

Birçok okuyucu sorar: Resûlullah'ın ﷺ asıl mektupları hâlâ mevcut mu? Mektuplarına nispet edilen bazı yazmalar bugün gerçekten sergilenmektedir. Ancak sıhhatleri tartışmalıdır ve bu e-kitap onlardan ihtiyatla söz eder.

TARİH NOTU: MUKAVKIS'A MEKTUP

Modern tarih kayıtlarına göre Mukavkıs'a yazılan mektubu içeren bir deri parçası 1858'de Mısır'ın Ahmîm kentindeki eski bir Hristiyan manastırında, Kıptîce kitapların arasında bulundu. Bir Fransız oryantalist tarafından getirildi ve sonra Sultan Abdülmecid tarafından satın alındı. Bugün İstanbul'daki Topkapı Sarayı Müzesi'nde, Kutsal Emanetler bölümünde saklanmaktadır.

Kaynak: Wikipedia, "Al-Muqawqis"; Wikipedia, "Seal of Muhammad".

Bunun yanında Bahreyn'deki Münzir b. Sâvâ'ya ve Necâşî'ye yazılan mektuplara nispet edilen yazmalar da modern çalışmalarda yayımlanmıştır; Umman hükümdarlarına nispet edilen bir mektup ise onu hicretin 8. yılında yazılmış kabul eden Umman Millî Müzesi'nde sergilenmektedir.

YAZMA	BUGÜNKÜ YERİ	DURUMU
Mukavkıs'a mektup	Topkapı Sarayı Müzesi, İstanbul	İhtilaflı
Münzir b. Sâvâ'ya mektup	Modern çalışmalarda yayımlandı	İhtilaflı
Necâşî'ye mektup	Modern çalışmalarda yayımlandı	İhtilaflı
Umman hükümdarlarına mektup	Umman Millî Müzesi	İhtilaflı
Kisrâ'ya mektup	Kisrâ tarafından yırtıldı (Sahîh-i Buhârî 4424)	—

ARAŞTIRMACILARIN GÖRÜŞLERİ

Dr. Muhammed Hamîdullah gibi bazı Müslüman araştırmacılar bu yazmaları incelemiş ve yazıyı, malzemeyi ve içeriği siyer rivayetleriyle karşılaştırarak bazılarının asıl olabileceği görüşüne varmıştır. Bazı modern tarihçiler ise yazmaların el değiştirme tarihi belirsiz olduğu ve böyle bir yazının sonradan taklit edilebileceği için sıhhatlerinden şüphe eder.

Topkapı yazmasındaki mührün, Sahîh-i Buhârî 3106'daki (4. bölüm) Resûlullah'ın ﷺ yüzüğünün vasfına benzer şekilde üç satır hâlinde düzenlendiği söylenir. Ancak bu benzerlik tek başına sıhhatini ispat etmez; çünkü yüzüğün vasfı meşhurdur ve taklit edilebilir. Bu yüzden bu e-kitap hiçbir yazmanın asıl olduğunu kesin olarak söylemez.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

Resûlullah'ın ﷺ mektuplarına imanımız müzedeki bir deri parçasına bağlı değildir. Onları Sahîh-i Buhârî 7 ve Sahîh-i Müslim 1774 gibi muttasıl senetle rivayet edilen sahih hadislerden biliyoruz. Yazmalar ilgiyi ve duyguyu artırabilir; fakat dini koruyan, kalıntılar değil senet ve ilimdir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HÜKÜMDARLARA MEKTUPLARIN ZAMAN ÇİZELGESİ

Bu tablo bu kitaptaki olayları ve sonuçlarını sıralar. Siyer kitaplarındaki tarihler yaklaşıktır ve kaynaklar arasında farklılıklar vardır.

ZAMAN	OLAY	KAYNAK
Zilkade 6 H	Hudeybiye Antlaşması; ateşkes başlıyor	Sahîh-i Buhârî 2731
6 H sonu	«Muhammed Resûlullah» yazılı gümüş yüzük yapılıyor	Sahîh-i Buhârî 65; zamanı siyer kitaplarından
Muharrem 7 H	Altı elçi aynı gün yola çıkıyor	İbn Sa'd
7 H	Ebû Süfyân İlyâ'da Herakleios tarafından sorgulanıyor	Sahîh-i Buhârî 7
7 H	Kisrâ mektubu yırtıyor; Resûlullah'ın ﷺ	Sahîh-i Buhârî 4424
7 H	Necâşî Ashame mektubu alıyor; Ümmü Habîbe'nin nikâhı	Sünen-i Ebû Dâvûd 2107; siyer kitapları
7 H	Hâtıb İskenderiye'de; Mukavkıs'ın hediyeleri	Siyer kitapları
7 H	Hâris el-Gassânî öfkeleniyor; Hevze iktidar istiyor	Siyer kitapları
8 H	Bahreyn'de Münzir ve Umman hükümdarları Müslüman oluyor	Siyer kitapları
Ramazan 8 H	Ebû Süfyân Mekke'nin fethinde Müslüman oluyor	Sahîh-i Buhârî 4280
Recep 9 H	Eyle kralı ve Ükeydir Tebük'te hediye veriyor	Sahîh-i Buhârî 3161, 2615
9 H	Necâşî Ashame vefat ediyor; gıyabi cenaze namazı	Sahîh-i Buhârî 1245, 3877
10 H	Müseylime'nin elçileri öldürülmüyor	Sünen-i Ebû Dâvûd 2761
15–16 H	Yermük ve Medâin; Kisrâ'nın hazineleri açılıyor	Tarih; Sahîh-i Buhârî 3121, 3595
1858	Mukavkıs'a yazılan mektubun yazması Ahmîm'de bulunuyor	Modern tarih

Araştırmacıların tartıştığı bir konu: İslâm dışı tarih kaynakları II. Hüsrev'in Şubat 628'de, yani olağan hesaba göre Muharrem 7 H'den önce tahttan indirildiğini söyler. Bazı araştırmacılar Kisrâ'ya yazılan mektubun diğer altı elçiden önce gönderildiği ya da siyer kitaplarındaki tarihin yaklaşık olduğu görüşündedir. Sahih hadisin kendisi tarih vermez.

DERS

Hudeybiye'den Tebük'e kadar yaklaşık üç yılda İslâm daveti Rum'a, Fars'a, Habeşistan'a, Mısır'a ve bütün Arap Yarımadası'na ulaştı. Bir çaba planlama, ihlas ve sabırla yapıldığında sonucu insanların beklentilerini aşabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HÜKÜMDARLARA MEKTUPLAR HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR

1. RESÛLULLAH'IN ﷺ MEKTUBUNU KAÇ YÖNETİCİ ALDI?

Sahih hadis onun Kisrâ'ya, Kayser'e, Necâşî'ye ve «hüküm süren her yöneticiye» yazdığını bildirir (Sahîh-i Müslim 1774). Siyer kitapları en az sekiz yöneticiyi isimleriyle zikreder (6. ve 22. bölümler).

2. MEKTUPLAR HANGİ DİLDE YAZILDI?

Arapça. Herakleios Ebû Süfyân'la bir tercüman aracılığıyla konuştu (Sahîh-i Buhârî 7; 24. bölüm).

3. YÜZÜK NEDEN ALTINDAN DEĞİL DE GÜMÜŞTENDİ?

Çünkü altın Müslüman erkeklere haramdır. Resûlullah ﷺ haram kılınmadan önce altın yüzük takmış, sonra onu atıp gümüş yüzük takmıştı (Sahîh-i Buhârî 5865, 5866).

4. HERAKLEİOS MÜSLÜMAN OLDU MU?

Âlimler ihtilaf etmiştir. Sahîh-i Buhârî 7'den görünen, tahtını tercih ettiğidir; kalbinin durumu Allah'a havale edilir (11. bölüm).

5. CENAZE NAMAZI KILINAN NECÂŞÎ, SAHÎH-İ MÜSLİM 1774'TE MEKTUP ALAN NECÂŞÎ İLE AYNI KİŞİ MİDİR?

Hayır. Enes, o hadisteki Necâşî'nin cenaze namazı kılınan Necâşî olmadığını vurgular. Cenaze namazı kılınan Ashame'dir (Sahîh-i Buhârî 3877; 16. bölüm).

6. RESÛLULLAH ﷺ MEKTUBU REDDEDEN HÜKÜMDARLA SAVAŞTI MI?

Sırf mektubun reddedilmesi yüzünden hayır. Kisrâ mektubu yırttı, o ise yalnızca dua etti. Siyer kitaplarına göre Mûte'de Rumlarla savaş, elçisi öldürüldükten sonra oldu (22. bölüm; Seri 19).

7. BİR MÜSLÜMAN GAYRİMÜSLİMDEN HEDİYE KABUL EDEBİLİR Mİ?

Evet; Resûlullah ﷺ Eyle kralının ve Ükeydir'in hediyelerini kabul etmiştir (Sahîh-i Buhârî 3161). Dine zarar vermesinden korkulursa reddedilir (23. bölüm).

8. HERAKLEİOS'A YAZILAN MEKTUPTAKİ «ERÎSÎLER» KİMLERDİR?

İbn Hacer Fethu'l-Bârî'de bunun çiftçiler ve halk tabakası anlamına geldiğini açıklar. Herakleios onları haktan alıkoyarsa onların günahını yüklenecekti (10. bölüm).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

9. TOPKAPI MÜZESİ'NDEKİ MEKTUP ASIL MIDIR?

Araştırmacılar arasında tartışmalıdır. Bu e-kitap bunu kesinleştirmez ve sahih rivayete dayanır (25. bölüm).

10. EBÛ SÜFYÂN HERAKLEİOS'UN HUZURUNDA NEDEN YALAN SÖYLEMEDİ?

Kafilesinin onun yalan söylediğini anlatmasından utanacağını bizzat itiraf etti (Sahîh-i Buhârî 7). Araplar için yalan büyük bir ayıptı.

11. «ONDAN SONRA KİSRÂ OLMAYACAK» KEHANETİ NEDEN ÖNEMLİDİR?

Çünkü Müslümanlar henüz küçük bir topluluktayken söylendi ve yirmi yıl geçmeden gerçekleşti. Tarihin sınayabileceği bir nübüvvet delilidir (Sahîh-i Buhârî 3121; 14. bölüm).

12. BU MEKTUPLARIN DERSLERİNİ BUGÜN NASIL UYGULARIZ?

İslâm'ı kısa ve açık biçimde, anlaşılan bir dille, davet edilenin konumuna saygı göstererek ve insanlara yaşayan bir «mektup» olan ahlâkla tebliğ ederek (20. ve 28. bölümler).

DERS

Bu sorular Kur'an'ı, sahih hadisi, siyer kitaplarının rivayetini, modern tarih araştırmalarını ve âlimlerin görüşlerini birbirinden ayırmanın önemini gösterir. Böylece kesin dersleri alır ve her bilgiyi yerine koyarız.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

Hükümdarlara gönderilen mektuplar, İslâm'ın Arap Yarımadası'ndan dünya sahnesine ***adım attığı*** andır. "Muhammed Resûlullah" mühürlü birkaç mektupla tevhid daveti Rum, Fars, Habeşistan ve Mısır saraylarına ulaştı.

DERS	HÜKÜMDAR MEKTUPLARINDAN
Bütün insanlara risalet	"Ben bütün insanlara gönderildim"
Hikmetle davet	Mühür yüzüğü, uygun elçi, 3:64 âyeti
Düşmanın şahit olduğu dürüstlük	Ebû Süfyân'ın Herakleios'a cevapları
Kabulsüz ilim	Herakleios tahtını seçti
Kibir helak eder	Kisrâ ve krallığı parçalandı
Sınır tanımayan kardeşlik	"Kardeşiniz Ashame'nin namazını kılın"
Kalpleri esir eden ahlâk	Sümâme serbest bırakıldı, sonra iman etti
Görev sadece tebliğdir	Zorlama yok; hidayet Allah'ındır

HAYATIMIZDAKİ MEKTUPLAR

Bugün imparatorlara yazmıyoruz; fakat her birimiz kendi yolumuzla bir "elçi" olabiliriz — iş yerindeki ***ahlâkımızla***, işlerimizdeki ***dürüstlüğümüzle*** ve farklı dinden komşumuza söylediğimiz ***güzel sözlerle***. Resûlullah'ın ﷺ mektubu gibi davetimiz de kısa, açık, saygılı olmalı ve şefkatten doğmalıdır.

İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi, hükümdarlara gönderilen mektuplardan sonraki olayları anlatan ***Seri 18*** ile devam edecektir. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (Âl-i İmrân 3:20, 3:64, 3:199; Mâide 5:67, 5:83; Nahl 16:125; Rûm 30:2–4; Sebe' 34:28). https://tafsir.app/ibn-katheer/3/64

HADİS

Sahîh-i Buhârî 7, 16, 65, 97, 335, 1245, 1303, 1454, 2941, 3106, 3121, 3595, 3877, 3880, 4372, 4424, 4425, 5879. https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 1773, 1774, 2543. https://sunnah.com/muslim

Sünen-i Ebû Dâvûd 2107. https://sunnah.com/abudawud:2107

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshâk rivayeti) — Resûlullah'ın ﷺ elçileri bâbı.

İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ — Resûlullah'ın ﷺ mektupları bâbı; Taberî, Târîhu'r-Rusul ve'l-Mülûk.

İbnü'l-Kayyim, Zâdü'l-Meâd — Nebî'nin ﷺ mektupları ve elçileri faslı.

Safiyyurrahman el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — hükümdarlara mektuplar bâbı.

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî — Kitâbu Bed'i'l-Vahy; Nevevî, Şerhu Sahîhi Müslim.

GENEL TARİH

Wikipedia, "Heraclius". https://en.wikipedia.org/wiki/Heraclius

Wikipedia, "Khosrow II". https://en.wikipedia.org/wiki/Khosrow_II

Wikipedia, "Ashama ibn Abjar". https://en.wikipedia.org/wiki/Ashama_ibn_Abjar

Wikipedia, "Muqawqis". https://en.wikipedia.org/wiki/Muqawqis

Wikipedia, "Byzantine–Sasanian war of 602–628". https://en.wikipedia.org/wiki/Byzantine%E2%80%93Sasanian_war_of_602%E2%80%93628

Wikipedia, "Muhammad's letters to the heads of state". https://en.wikipedia.org/wiki/Muhammad%27s_letters_to_the_heads_of_state

EK HADİSLER VE KAYNAKLAR

Sahîh-i Buhârî 3634 (Dıhye suretinde Cebrâil). https://sunnah.com/bukhari:3634

Sahîh-i Buhârî 93 (Abdullah b. Huzâfe'nin babasını sorması). https://sunnah.com/bukhari:93

Sünen-i Ebû Dâvûd 2761 (elçi öldürülmez). https://sunnah.com/abudawud:2761

Sahîh-i Buhârî 3053 (heyetlere hediye vermek). https://sunnah.com/bukhari:3053

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Sahîh-i Buhârî 3161 (Eyle kralının hediyesi). https://sunnah.com/bukhari:3161

Sahîh-i Buhârî 2615, 2616 (Ükeydir'in cübbesi). https://sunnah.com/bukhari:2615

Sünen-i Ebû Dâvûd 3057 (müşrik hediyesinin reddi). https://sunnah.com/abudawud:3057

Câmiu't-Tirmizî 2715 (Zeyd b. Sâbit'in Yahudi yazısını öğrenmesi). https://sunnah.com/tirmidhi:2715

Wikipedia, "Al-Muqawqis" (manuskrip surat di Topkapı). https://en.wikipedia.org/wiki/Al-Muqawqis

Wikipedia, "Seal of Muhammad". https://en.wikipedia.org/wiki/Seal_of_Muhammad

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DESTEK VE BAĞIŞ

Bu e-kitap Müslümanlar için **tamamen ücretsiz** yayımlanmıştır ve **kesinlikle satılamaz**. Araştırma masraflarına, quranscience.my sitesinin barındırma giderlerine ve yeni e-kitapların yayımına destek olmak için yapılacak bağışlar memnuniyetle karşılanır — ancak **zorunlu değildir**. Allah her bağışı sadaka-i câriye olarak kabul etsin.

BAKARA SÛRESİ 2:261

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١

Mallarını Allah yolunda sarfedenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfü geniştir, O her şeyi bilendir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:261

SEBE SÛRESİ 34:39

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

De ki: "Doğrusu Rabbim, kullarından dilediğinin rızkını hem genişletir ve hem de ona daraltıp bir ölçüye göre verir; sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar, çünkü O rızık verenlerin en hayırlısıdır."

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/34:39

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2588

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه, Resûlullah'tan ﷺ rivayet edildiğine göre şöyle buyurdu: "Sadaka maldan bir şey eksiltmez. Allah affeden kulun ancak izzetini artırır. Allah için alçakgönüllü olanı da Allah mutlaka yükseltir."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Birr ve's-Sıla ve'l-Âdâb, affetmeye ve tevazua teşvik bâbı, Hadis No. 2588.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:2588

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1631

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ - وَابْنُ حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - هُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "İnsan ölünce ameli kesilir; ancak üç şey müstesnadır: sadaka-i câriye, faydalanılan ilim ya da kendisine dua eden salih evlat."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Vasiyye, insana ölümünden sonra ulaşan sevap bâbı, Hadis No. 1631.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1631

CEZÂKUMULLÂHU HAYRAN KESÎRÂ

Bağış yapmak için yukarıdaki QR kodunu (DuitNow) okutun.

BAĞIŞ YAP

Uluslararası bağışçılar: BAĞIŞ YAP düğmesine tıklayın ya da şu adresi ziyaret edin: paypal.me/quranscience

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir